

GABAYO, MAAHMAAH

i y o

SHEEKOOYIN YARYAR

Wachaa dhigay

Shire Jaamac Achmed

G A B A Y O , M A A H M A A H
i y o
S H E E K O O Y I N Y A R Y A R

W a c h a a d h i g a y
S h i r e J a a m a c A c h m e d

R I N G R A Z I A M E N T O

I più sentiti ringraziamenti al Dott. Andrea Merello che non ha risparmiato alcun sforzo per aiutarmi a realizzare questo mio lavoro.

Gli sono pertanto molto obbligato, come dovrebbe essere ogni Somalo di buon senso, per lo sviluppo della lingua somala scritta e per il "rinascimento" della cultura Somala.

L'AUTORE

M A H A D N A Q

Wachaan aad iyo aad ugu mahaadnaqayaa Dok. Andrea Mereollo, oon wach caayimaad ah iga la harin, sidii aan ku chaqijin lahaa hawlshaan. Inka-staba, wachay igu tahay kaajib, sidii nin walba oo soomaali ah ay ugu tahay waajib — inaan mahadnaq-weyn u celiyo Dok. Mereollo caawimaadda uu igu caawimay sidii wach looga qaban lahaa Af soomaali qoran, ama sidii loosoo dhalin lahaa murtida iyo chigmadda soomaa-liyeed.

DHIGAHA

P R E F A Z I O N E

E' con piacere che pongo queste poche parole all'inizio di un'opera meritevolissima frutto della fatica di Sciré Giama Ahmed. Egli ha qui realizzato una raccolta di novelle, poesie e proverbi somali, scegliendoli nell'abbondante messe donata dalla tradizione. La scelta è stata fatta con intelligenza attraverso un'accurata selezione del ricco materiale a disposizione, tenendo presente la purezza della lingua. Quest'opera di fondamentale utilità è destinata a colmare una lacuna sentita per la mancanza di simili raccolte ed è certo che sarà accolta dai somali con il meritato interesse.

E' un inizio di lingua scritta, un lodevole tentativo di dar vita ad una letteratura somala così ricca nel suo contesto di oralità.

Sciré Giama ha raccolto le poesie tipiche e tradizionali della Somalia, cogliendole dalla viva voce del Popolo e si tratta in maggioranza di poesie epiche le più gradite e le più recitate. Non manca qualche bella poesia lirica d'amore, fra le quali il notissimo e bellissimo componimento di Raage Ugaas.

Il libro avrà certamente la fortuna che merita e sarà letto con entusiasmo particolarmente dai giovani che troveranno in queste pagine motivi di elevazione spirituale ed incitamento all'azione fattiva. E' la voce della tradizione che si fa udire per merito di Sciré che l'ha raccolta con amore e, direi, con vera devozione.

Sono quindi lieto di presentare quest'opera che, se non è voluminosa, è ricca d'interessanti spunti letterari, seme destinato a germinare nel futuro.

E' giunto il momento della rinascita somala, una rinascita che dev'essere realizzata sulla base della tradizione se non si vuole costruire sulla sabbia...

Questa rinascita dev'essere opera della nuova generazione — ciò è fatale — e la nuova generazione se vuol "essere", deve destarsi dal letargo che da tempo la rende inerte.

"Gabayo, Maahmaah, Sheekoooin" è una squilla che, proveniente dal passato, deve destare i dormienti. I giovani debbono finalmente essere consapevoli di abbeverarsi alla fonte per trovare la forza del cammino verso il domani.

La nostra Somalia ha bisogno di urgenti sue riforme: come si deve ritornare alla sana e genuina tradizione nostra nel campo del costume, così pure dobbiamo ritrovare l'essenza vera del Sacro Corano per essere Mussulmani nel senso pieno e moderno della parola.

Il libro di Sciré ha un suo preciso significato: richiamare i giovani alle virtù patrie, all'azione, alla riscossa. L'autore ci dice tutto

questo con le parole degli antenati che soprattutto espressero le loro passioni, le loro aspirazioni, i loro dolori, i loro entusiasmi attraverso la valida poesia.

Tutti conoscono la ricchezza dei proverbi che si accumulano sulle labbra dei somali: uno scrigno di saggezza, una messe d'indicazioni. Sciré ne ha fatto una raccolta interessante che ci dà un panorama di questa manifestazione orale del buon senso del popolo sempre attuale e, fortunatamente, ancora operante in questo periodo in cui si tende alla distruzione dell'anima somala per la smania di "estero-filia" di uno sparuto gruppo di somali degeneri.

E' augurabile che il libro abbia la fortuna che merita: costituisce, in verità, un coraggioso tentativo di realizzazione letteraria ed ha anche il non piccolo merito di rivolgere ai giovani il richiamo a maggior serietà ed ha più composto patriottismo.

A. R.

A R U U R I N T A

	Pag. 17
Ararta	" 18
Farta	" 21
1 Sinnaanta iyo islamid-ahaashaha	" 21
2. Nasiibchumo	" 21
3. Ninkii indhaha la"aa	" 21
4. Nin iyo naagti	" 22
5. Quurigii Suez	" 23
6. Aargudasho	" 23
7. Ninkii libaachu ka hor yimid	" 25
8. Talo	" 25
9. Ninkii rabay inuu ogaado warku suu u faafo	" 26
10. Ogaadeen iyo Ina Cabdille Chassan	" 27
11. Ninkii naagta la bachay	" 29
12. Naagihii la soo furay	" 30
13. Wach garad	" 31
14. Raage iyo Ina Jadeer	" 31
15. Welwel Raage	" 32
16. Maahmaah	" 33
17. Wiilkii aabbihi talo guur weeydiiyey	" 33
18. Naagta wanaagsan	" 34
19. Faarach Shuuriye	" 35
20. Sayid Machammed iyo Ismaaciil Mire	" 36
21. Dablad Sagaaro-eri iyo faallaynta dunida	" 37
22. Maalintii chornimada	" 38
23. Balaayo	" 38

24. Qunbe cadde ayaan ligligga haystaa	"	39
25. Chaal Adduun	"	39
26. Naago yaraan ma leh	"	40
27. Raage Ugaas	"	40
28. Faarach Shuuriye iyo Garaad Cali	"	41
29. Ninkii indhaha la"aa	"	43
30. Cabdi Gahayr	"	43
31. Nin is yiri, nin kale naagti dhac	"	44
32. Nuur Cali-Qonof	"	45
33. Raage iyo gabow	"	46
34. Saachiibnimo	"	47
35. Qamaan Bulchan	"	47
36. Faarach Afcad iyo fardo	"	47
37. Anaa hooyadaa ah	"	49
38. Gabadhii rabtay inay kala ogaadto walaaleheed.....	"	49
39. Ilig	"	50
40. Faarach Cilmi (jeelaan)	"	52
41. Wach hubso hal dhan baan dhaafsaday	"	52
42. Qaybtii libaach	"	53
43. Nuur Cali-Qonof iyo Cali Dhuuch	"	54
44. Wach garad naagood	"	55
45. Maahmaah	"	57
46. Sayid Machamed iyo dagaal	"	58
47. Shiikh Cabdulqaadir iyo gabar	"	59
Faan (1)	"	59
Faan (2)	"	60
Gabay	"	60
48. Cabdille-guure iyo Samantar (daan-dhoobo)	"	60
49. Orgi	"	61
50. Ismaaciil Qoorleechshe	"	61
51. Caqliga	"	62
52. Affar saachiib	"	62

A R A R T A

Far-rasmi ah la'aanteed, ayaa wachay ku noqodtay hor-joogsi-weyn iyo dhib sidii lagu nooleyn lahaa, ama loo ilaalin lahaa dhaqanka Soomaalida iyo aqoonchteeda.

Fartii wach lagu qori lahaa helshiiskeedu wachay sugaysaa madachda Soomaaliyeed dad iyo dawlad ba.

Inkasta ba, waa wach lagama marmaan ah in la ilaaliyo, ama loo kaydsho dadka Soomaalida ah cheerkiisa iyo murtidiisa iyo aqoonciisa. Marka sidii wach lagu ilaalin lahaa, ama lagu kaydin lahaa, wacha weeye in wach laga dhigo Murtida Soomaaliyeed (gabayada, sheekocinka iyo maahmaahda) far kasta ba ha lagu dhigo e.

Sidaas daraaddeed anigu fartaan ayaan wach ku dhigay aan jeclahay in loo garto inay aniga keligay igu kooban tahay. Sidii looga fursan lahaa, ama lagu daaweyn lahaa dhibta ina hortaagan.

Wachaan ogeysiin hayaa dadka in aanan mas'uul u ahayn wichiif gafaf ah oo buuggaan ka yimaada dhinac walba ba, ama gabay ninkale si u yaqaan ha ahaadtee ama sheeko. Wach inoo qoran oo Af-Soomaalili noogu qoron oo ama sheeko ah, ama gabay ah lama arko.

Nin walba si ayuu u haystaa, ama loogu sheegay, ama loogu tiriay. Murtidan wachaan ka guuriyay niman waaweyn oo lagu kalsoon yahay. Intii ila shaqaysay o dhan maan ku mahdinahayaa. Siiba wachaan ku mahdinahayaa Macallinkaygii B. W. Andrzejewiski, Geo. & K. iyo L. M. Lewis. Aniga wachay ila tahay in la dadaala oo Afka-Soomaaliga la qoraa, oo murtideenna lumidda iyo dilaka laga ilaaliyaa.

Qof walba wachaan ogeysiinhayaa Anigu wanaag ayaan samee lahaa.

S. J. A.

F A R T A

Dhawaaq gaaban i e a o u

Dhawaaq dheer ii ee aa oo uu

CHURUUF-GO"AN

dh	waa dhib	waa irdho	waa dhawaaq
q	waa qaanso	waa luqun	waa dhawaaq
sh	waa shinbir	waa bulsho	waa qoosh
j	waa jab	waa baaji	waa jiiis waa jid
kh	waa khad	waa bakhayl	waa bayrakh
ch	waa choog	waa wachar	waa libaach
c	waa ciil	waa biciid	waa sac
"	waa lo"	waa la"aan	waa ri"
w	waa wan	waa hawo	waa naacaw
y	waa yaab	waa ayach	waa yeey

SINNAANTA IYO ISLAMID-AHAANSHAH

Wachaa ka mid ah islamid-ahaanshaha (demokratignimada) Soomaaliyeed dhaqankooda ay ku dhaqmi jireen waagii hore. Wachaan dhihi karnaa in aynan demokratignimadu wach ku cusub aynan ahayn Soomaalida. Wachaa na ku tusahaya in ay taasu run tahay halkaan wachaan ka sheegayno. Sheeko wachaan ku haynaa dadka Ogaadeen la yiraahdo oo Soomaaliya ka mid ah ayaan wachaa chukumi jiray nin Ugaas Chaashi la yiraahdo oo dadkii dulmiyay oo dhac iyo dilniin labada ba ka dherjiyyay. Dadkaas Soomaalidaa huna ayagaa boqrada ninka ay talada u dhiibanhayaan, hadduu chumaado na way ridaan oo nin kale ayey "duubaan" ama boqortinimada siyyaan. Ugaas Chaashi haddii uu chumaaday oo uu ka soo bichi waayay wichiil lagu ogaa ayaan loo tashaday in la rido oo boqortinimada nin kale la saaro. Qabiilooyinkii oo idil ayaan shiray, wachay ku helshiiyeen qolo walba nin gabayaa ah in ay soo dirsadto oo nin walba uu gabay ku tuuro Ugaaska, looga no tago meelsha. Marka wachaa la soo diray toddoba nin oo toddoba qolo ka socodta. Nnkii ugu horreeyay wuchuu ahaa Faarach Nadiif. Wuchuu yiri:

Haddaan marada decalkeeda
Oo aanan la degin Reer Ugaas
Dabadaalis layga ma dhigteen
Digniin baan ahay e yaa ku lumin
Yaa se aniga dabaday ku dhicin
Damac yaa ka sugin

iyo deysto gacantayda
ka ma duunaadeen e.
e waa u daadsaday e.
duul aan garan waayay
dabinka saysaabaaan.
Chaashi oo lays ku sii daayay

Ninkaasu halkaas ayuu ku tegay assaga iyo qoladiisii.
Gabyaagii labaad wuchuu ahaa Gabay-Shinni, wuchuu yiri:

Dawruhu, Colaadow, adduun
Deyrta iyo gugii layrtu
Degel reer ka guuraa ku gale
Nin haddii la dilo naagta
Adoo chalay dibjiray caawa waa
Durba waa kibraa sado ninkay
Haddii doobke buuchsamo inuu

waa daruur saban e.
ways dabo maraysaa ye.
uga danbeeyaa ye.
waa laga dumalaalaa ye.
lagu daryeeyaa ye.
dacalka saartaa ye.
daadto waw halis e.

Ninkaasu iyo qiladiisii na waa dareereen. Ninkii kale oo saddechaad wuchuu ahaa Saahid Qamaan. Wuchuu yiri:

Dubbadow! Nin waayaha kan
Waa iga madoobayd tan iyo
Kol uun baan se sidii maah nin qaba
Maanta na machay noqon sidii
Mintan wachaa u naqay wiilashii
Muuse iyo halkii Cali Tarey

gabay maaliyaan ahay e.
maalintii Sirow e.
maamiyaa gabay e.
Machamad loo yaab ye.
maanka laga gaaday.
mahadin maysaan e.

Muslin ku ma cabiidsamo Wallan
Gurigiinna maal jyo raag baa
Muggii weel ma dhaafee, Allow,
Mintan kale na waa aniga oo
Inaan mayrachaan igu chirnayn
Oo malab nin kale loo shubshubay
Dabadeed na mood iyo salaan
Oon meelsha taagnahay anoon
Ninkii mira yar baa lagu dayaa
Muski Ina Afey galay arlada
Sida koran chiniinyaha laga mudday
Masallaha ninkaan ii goglbyn
Ninkii aniga iga maarmi kara
Miggii aabbahay iyo halkan
Ragga wachaan u maamuulahaya
Mase inaanu nahay oo charrago
Oon weli ba kaaga miis caddahay
Saddech magac Alloy,
Saddehh magac Alloy,
Saddehh magac Alloy,

dehh magac Alloy,
Saddehh magac Alloy,

madacha kaa goyn e.
laga mulaalaa ye.
mooska yaan jebinin.
mid is ka sheegaaya.
maylimo u haysto,
wach uga miileeyo,
aan u malluugnaado,
murud na leefaynin.
yaan la ii mahanin.
ka ma miciin moodo.
u ma mareeg qaadto.
yare ma maan raaco.
ka ma muraad yeesho.
magan ka soo gaaray
ama umaamuusi,
moogtan noo tahay e.
miirsad diidani ye.

Ninkii afraad wuchuu ahaa Dubbad. Wuchuu yiri:

Waan gardiyyaa had iyo goor
Ka ma goosto geed chabag ku taal
Boorkii aan ka goor iyo ka goor
Gardarro iyo in laygu qaado yeey no-
qodtay
Haddii aan guuro geeddigaa dhow
Machaan ugu gol leeyahay ku kale
Geedkiyo shirka ba wiil yar oo
Oo iigu galladi mood haddaan
Machaan ugu gol leeyahay ku kale
Giddi Reer Ugaas iga ma shigo
Gab hadduu yiraahdo chaajo waa
Gaafaha kan soo geelahaya na
Ninkii se furinta goyska ah baddii
Oo gelyiyay maradii uu qabay
Oo gelin dhechaad kii misana
Geeddistay e haddaba hay gujin

ama guleeyaa ye,
waa na geyfnahay e.
ugu garaar daayay.

malaha guulgul e.
yaan noqon Garaad-Shuune.
gacanta maan saaro.
gaaran baa jira e,
ugu garaacaayo.
gacanta maa saaro.
or iyo geeraar e.
gole Ogaadeen e.
waa ka garanuug e.
guudka kaga chooray
webiga guuchaya
gaaray baan ahay e.
godolka caanood e.

Ninkaas iyo qoladiisii na waa dareeeren. Ninkii shanaad wuchuu ahaa Qamaan Bulchan. Wuchuu yiri:

Aadkeeda diimiyo haddaan
Degaalkeeda mooyee haddaan
Oon dabada meeshoo dhigtoor
Dusha awrka mooyee haddaan
Deegaanta hoodhiyo haddaan

dirir u qaanshaysto,
darajo deyn waayo,
col ugu daanyaysto
deriska Faaf daayo,
Dadab ka soo jeesto.

Dab haddaan u iibsado Amchaar	dabaq leh oo oomi,
Dulkuu joogo keliyuun haddaan	Dib uga sii guuro,
Durdurka iyo doocha ba haddaan	uga dabayleeyo.
Damiin iyo nin dawlad ah	haddaanan la daawaysan
Kobtuu Raan diraacadii tusay haddaan	dooggaa sii mariyo
Doollo iyo Gar-loo-gubay haddaan	daayo agchooda,
Dad ba yaa i soo qaban haddaan	dego ba Uu"uule.

Ninkii lichaad wuchuu ahaa Cabdi Chirsi. Wuchuu yiri:

Labadeenna awoowe Ogaadeen ha la haybsho
 Labadeenna tan aabbe na malaha waa ilmo addeer
 Labadeenna arwaach na waa ulaa dhebiga
 Labadeenna tan oogle na Orhayyaaa orod dheer.
 Anfac kaa heli maayo! Aboor kaa goglan maayo!
 Idaajaada Quraanka na! Alif kaa dhigan maayo!
 Ma islowdiyo mooddaan anfac moofdayay?
 Awoowgiis na la naar.

Afka Soomaaligu qoridda uusan qornayn ayaa ninkii toddobaad gabay-giisii la waayay.

Ugaas Chaashi halkaas ayaa lagu riday, looga na dareeray.
 Taasi na wachay na tustay in islamid-ahaanshaha iyo chornimadu in ay u ahayd cheer. Nin na inuusan choog ku chukumi jirin.
 Haddiuu ku chukumo na in sida Ugaas Chaashi u dambayn jirtay.

2.

NASIBCHUMO

Wachaa la yiri: Nin baa dhaan raray, dhaankii buu kecheeyay. Ceel buu geeyay, waa ka soo dhaanshay. Kolkuu soo dhaanshay yuu awrtii isku soo chariiriyay. Kolkuu dhech marrayay, yaa lich awr ka hartay. Markuu tebay, yuu raadshay, raadkiisii buu ku noqday. Markaas buu wuchuu arkay lichdii rati oo lich libaach kala cunayso. Markaas ayuu nachay oo iska tegay oo awrtii kale is yiri "qabo". Markaas ayuu had-dana wuchuu arkay lichdii rati oo kale oo lich libaach kala cunayso! Sibraarkiisii buu inta iska qaatay, ayuu iska tegay. Gurigiisii markuu tegay, ayuu wuchuu u yimid ciddiisii oo la dhacay. Ayaandarro fac weynaa!

3.

NINKII INDHAHA LA"AA

Rag badan ayaan wada hadlaayay. Meelsa wachaa joogay labo nin mid waa indho la"aa, mid na indho buu lahaa. Ninkii indhaha lahaa ayaan yiri, "Machaad nin indho la" kala hadlaysaan?"

Raggii goobta fadhiyay ayuu ku yiri hadalkaas, "Wachba ma arki karee!" Ninkii indhaha la"aa ayaa maqlay, wuchuu yiri, "Yaad ni! indho la" u taqaanniin?" Raggii ayaa is dhugtay, markaas ayey yiraah-deen, wachaa indho la ninkii aan aqoon lahayn!" Markaasay yiraah-deen, "Allaylehe, waa run!".

4.

NIN IYO NAAGTI

Nin baa naag qurruch badan qabay, waa na iska ladnaayeen. Meel ma-gaalo ah ayey ku jireen. Marmar bay cayaar tegi jireen.

Marka wacha joogay nin cayaarta aad u yaqiin. Naagtii ninkii bay jeclaatay, wachay na ku jeclaatay aqoonta uu cayaarta yaqaanay. Markuu cayaarta ka boodahayo, bay wachay tiraahdaa, "Bal, day, suu u boodahayo, aad buu u yaqaan! Alla, ninku fiicanan!" Naagta nin-keedii waa yaabay, markaasuu wuchuu ogAADAY in naagtU ninka la dhacsantahay. Maalintaa waa issaga samray, wuchuu is yiri, "Wa-chaa la arkaa in naagtU run sheegayso, ma se waa beenteed wachay sheegayso? Anigu fiicnaanta ay sheegayso ma arkee naagtU chaggee bay wach ka aragtaa?".

Ninkii wuchuu is yiri, "Allaylehe, bal hubso, waa tii ninku yiri ye 'Wach hubso hal dhan dhaafsaday'".

Maalintii danbe ayuu nagtii ku yiri, "Ina keen aan cayaartii aadnee uu wiilka fiicani tumuhayay". Markaasay tiri, "Hayye, Allaylehe!". Cayaartii bay tageen, markaasay la kacday, "Alla, bal arka suu u boodahayo...ku wad". Soo noqde gurigii bay u soo noqdeen. Markaasuu is yiri, "Naagtaan choog ku ma lihid e, sidaad ninkaas uga reebtid, falankeeda qabo!".

Maalintii danbe ayuu ku yiri, "Hebla, anigu waan tegahayaa. Haddii cidi kuu timaaddo, wanaaji, waa ku kaas, nabadey, nabadey!". Mar alla markuu bachay ayey ninkii raadsadtay, oo guriga keensatay, habeenkii ayuu la seechday. Habeen-barkii assagoo la hurda ayuu ninkeedii u yimid. Aqalka alaabkiisu qataar buu lahaa ye qori yar ayuu geliyay, oo fig ka siiyay, oo inta kor yimid, koonbo uu chaar ku wadtay, ku sayrsayray, labadoodii maryood, oo inta ka bachay gurigii meel kale is ka seechday, labadooda mid na midka kale ka ma war qabo. Nnkii baa ku toosay urka chun, markaasuu ye, "Uf, uf!". Markaasuu is yiri, "Illeen, naagta kuu yeeratay, co ku tiri, 'Waan ku jeclahay', waa isku chaartaa-". Markaasuu dharkiisii qaadtay oo yiri, "Ceebta ka carar!".

Naagtii waagu markuu beryay ayey toostay, markaasay wach urisay, "Uf, uf". Ninkeedii baa aroortii hore u yimid. "Naa, heedheh, naa, baabuurkii baa nala jabay e waa machay wachaad dhaqaysyo?" "Waa barafuun meel iga garaay", bay tiri. "Illeen, barafuun bay iska buuchisay!" buu ku yiri ninkeedii. Maalintii danbe ayuu yiri,

"Ina kici, cayaartii aan aadnee ninkii fiicanaa tumahayay!". Markaa suu arkay wiilkii fiicnaa oo ye, "Alla fiicanaa! Bal suu u boodahay arag, Alla fiicanaa!" Naagtii intaas way aammusantahay. Gacaliso, sow ma fiicna, adaan ku wariyay?" Markaa say tiri, "Waar, naga fogee, nacaladdu waa ba isku chaaraa baa la lahaa ye!".

Markaa suu qoslay, "aah, aah, aah", oo ye, "Allaylehe, choog haddii la waayo cheel la ma waayo".

5.

QUURIGH SUEZ

Faarhh Cilmi Geydh gabaygaan wuchuu ka tiriay waagii Ingiriiskiyo Faransiisku weerareen Masar oo loo filayay in dagaal dunida uu ka dhoco. Wuchuu yiri:

Nimanyohow! Adduunkii qarriban	quruchda weynaa ye
Quruumihiikku shiray Londraa	qoonsigaa dhigay e
Qarab iyo Sharaq haddaa charbiga	laysu qaabilay e
Nin wali ba wuchuu qarinhayuu	qawlad soo dhigi ye
Qabka Naasir iyo Shiino iyo	Carabta qaylyaysa
Nahruugaas quruumaynhayoo	foonka shirinaaya
Qorrachdii gasho ba Ruushankaa	qalabka keenaaya
Quwaddaa la soo dhigay baddiyo	Edenka qooqaaya
Iyo Daalaskaa qaataay leh iyo	qabashadii diiday,
Faransiiska qirradu waddee	karracha doonaaya
Haddaan UNO qaraaraad ka goyn	qalimmo choog weyn leh
Quurigii Suez bay ka dhici	qabashti weynayd e
Kinkii qaamuudkiis galay na waa	foonka Aakhiro ye
Nafta qiimigeeda na ma garan	qoonki taa falay e
Dayuuraduhu goortay qubaan	qalabka loo dhiibay
Madaafieda qowdhami markay	qaracha deyn waydo
Ee ay mariintla qarsoon	qun isu soo gaarto
Ma qarsoona meelshaas inuu	qiiq ka karayaay e
Walle, labada qolo meel ayn baa	qaadan reeryada e
Qaac iyo halaagay wadtaan	waa qalaadyahay
Allaa Qaadirow nooga sahal	danabka qaylyaaya!

6.

AARGUDASHO

Nin Ina Cali Katabe la oran jiray ayaa adoogi la dilay. Wachaa la oran jiray odayga Dhooyacan. Ina Cali Katabe assagoo shir jooga ayaa lagu yiri, "Adoogaa waa la dilay!".

Markaa ayuu booday oo tegay meelshii adoogi lagu dilay.

Meydkiisii ayuu ku kor gabyay oo yiri:

Adigu aabbahayow, adigu haatan mawaadday!

Ololaad iyo qaylo iyo ahli maalig mooyee ee adduun kaa ma danbeeyo!

Qalabkiisii ayuu qaadtay oo u bachay in uu u aargudo. Maalintii danbe ayuu u yimid nagtiisii, wuchuu ku yiri, "Naa, wach kale ha ii qaban e faraskan caws iigu soo gur oo ii daaji intii u ka cayilo fadhi ii maa yaalee!".

Naagtiisii sidii uu yiri ayey yeelshay. Faraska ayey caws u keeni jirtay, choolaha na waa laga fuud siin jiray. Faraskii waa cayilay aad iyo aad. Maalintii danbe ayuu ku yiri, "Ii heensee faraska!", naagtiisii. Markaasuu inta ku dhegay chakamaha yiri:

Haddaadan, Caynabow, col iyo nabad	caadto kugu raagin
ayaan	
Wacha aad coobi weyntahay haddaadan	caday ka dhuubnaanin
Cad la quudto mooyee haddaan	caano laga dhaaran
Haddaan nabaddan ceel ku rido	cidu ka soo saarto
Oo aanan cududaha isku jabin	cuurka Bah-Chawaadle
Calluu dhalay aabbahay haddaan	dunidu ciiryaamayn
Oo Cabdullaahi dabadiis haddii	caafimaad la arko.

Ina Cali Katabe faraskii buu fuulay sida na soo gaadhay, dad badan buu dilay, oo u aarguday aabbahiis. Qoladii aabbibi dilshay ayuu uga aarguday. Qoladii dadka badan laga dilay ayaa ergo u dirtay. Ina Cali Katabe in uu joojiyo wach dilka oo la helshiiyo. Saas na wachay ula dan lahaayeen in ay ogaadaan oo siraan oo intuu is kala dhigo Ina Cali Katabe la dilo. Shir ayaa loogu yeeray gole weyn la dhigay. Nin ayaa lagu yiri, "War, adaa tabar daran e, oo uusan kaa didayahayn e. Markuu is kala dhigo warankan ku jooji. Ninkii warankii ayuu ku kilkilay oo la waayay. Warankii meel dhow buu ku dhacay. Markaasaa In Cali Katabe warankii qaadtay oo ninkii ka taagay oo dilay oo ye:

Toddobaadtan iyo tobant gu" baa	timil la eegtaa ye
Intii wiil dhashaa tabar galaa	taaha la hayaa ye
Tummaati iyo gantaal toogi waa taad	wach la helshaa ye
Tuugo iyo bareer timili waa	taad tudataa ye
Kolkay taadu kuu martaa	taabka la qabtaa ye.

Saas ayuu ku dilay Ina Cali Katabe ninkii, ka dib na laysku ma soo noqon.

NINKII LIBAACHU KA HOR YIMID

Wachaa la yiri, nin baa ku yiri dadkiisii, "Waan sadcaalahayaa, oo meel fog ayaan u socdaa". Markaasaa lagu yiri, "War, ha tegin keligaa, meelshu libaach bay leedahay e.

Markaasuu yiri, "Waan tegi, machaa yeelay, ma aan joogi karo, oo dano badan baan leeyahay. Markaasuu warankiisii iyo gaashaankiisii qaadtay, toorreydiisii na dhechda ku chirtay oo iska tegay. Assagoo meel marahaya ayaa wachaa u yimid libaach. Markaasuu haw ku soo yiri. Markaasuu ninkii warankii iyo toorreydii labada ba qabsaday. libaachii waa soo booday, ninkii buu ku kor dhacay, garkiyo labada low ayuu ku dhegay oo la fariistay oo iska qabtay, libaachii na dha-qaaqi waayay. Meelsha buu la joogay maalintii oo dhan. Waa isku daaleen libaachii na gooni buu u daaly, ninkii na gooni buu u daalay. Markaasaa wachaa u yimid ninkii iyo libachii oo isku maran nin kale. "War, waa machay?": Markaasuu yiri, "War, waan ku daaly ee iga qabo, suu waa ka qabtay. Markaasaa ninkii hore inta iska tegay ye, "Wach badan baan hayee, adna wach badan hay.

Ninkii dambe wuchuu libaachii hayo iyo wuchuu hayo, markay isku daaleen baa ninkii barbar u dhacay oo sii daayay libaachii.

Libaachii markii la sii dayay ayuu booday oo farma yiri oo iska cararay, haddii baladdi ku marnayd, Alla ka fujiyay.

Markaasaa ninkii na goonidiisa u cararay oo ye, "War, illeen, balaayo Alla kugu taag, waa saan oo kale!" Yaa og, mindhaa libaahcii na sidoo kaluu leeyahay.

T A L O

Wachaa la yiri, will ayaa aabbibi u yimid, wuchuu ku yiri, "Aabbe, anigu wachaan doonahayaa in aan naagtayda furo".

Odaygii ka ma waalin e wuchuu yiri, "Machaad u furaysaa oo dha-cay?". Wiilkii wuchuu yiri, "Waa dhillo, oo waa tuugo, oo waa choolamubaddar!". Odaygii wuchuu yiri, "Maandhow, habartaa baan intaa ku hayaal!". Wiilkii, "Ma aniga habartay baa dhillo iyo tuugo iyo choola mubaddar ah?".

Odaygii wuchuu yiri, "Haa, maandhe!". Wilkii ul ayuu la booday oo in uu dilo damcay.

Odaygii wuchuu yiri, "Bal sug, intaadan ulsha la boodin, wach baan kuu sheegahayaa ye, bal adigu indhahaaga ku arag! Ina keen! Maandhe, bal wachaan suubinayo wach ka arag, hilibka aqalka yaal yaan leenahay, noo soo dhig aan wada cunnee saddechdeennu ba, marka cheerada hilibku ku juro meel baan ka charriiqaynaa, si aan ku garanno meelshuu joogay heerkeedu".

Sidii bay yeeleen. Meel bay heerkii ku ogaadeen, maalintii danbe ayey ku yiraahdeen, "Noo keen hilbihii kaydka ahaa!"

Caadada Soomaalidu na wachay tahay in aan hilibka gaydka ah in loo wada dhanyahay mooyee aan qof keligi gooni u taaban.

Habartii wachay tiri, "Maalinkii buu dhammaaday aad cunteen hilibka". Wiilkii oo afka kala haya ayaaybachay oo yaabban oo inay habarti tahay u fili waayay.

"Ma ogaatay in ay tuugo tahay oo annakoon wach la ogayn ay chadday, hadda weligay saas ayaan ku waday. Ina keen aan ku tusee in ay choolamubaddar tahay". Ariyar ayuu u gooyay oo ku yiri, "Ariagaas yuusan kaa lumin! Ee la soo joog oo soo daaji. Aniyo wiilku na arigaan kale ayaan raacaynaa, ee galabtii aan isu keenno".

Galabtii ayaay odaygii iyo wiilkii arigoodii soo hooyeen, habartii na fiidkii ayey timid ayadoo choolo la. Wiilkii waa gartay in ay hoo-yadi tahay choolamubaddar.

"Kaalay, maandhe, in ay tahay dhillo waan ku tusi ye, wachaan leeyahay "Wiilkii waa la qaniinay, ee a-a-dhed!" Suu ye wiilkii "A-a-a! Waa la i qaniinay. Markaasaa naago badan iyo rag badani yimaaddeen oo la dhugtay. Odaygii wuchuu yiri, "Wiilka waa la qaniinay ee yaan naag is hubta mooyee, naag kale taaban, haddii kaie waa dhimanhayaa!".

Habarti, mar na waa sii oroddan, mar na waa soo oroddan, "Ba"ay, ba"ay! La ii har", oo te, "Ma taabtaa? Is ma na hubee, ma taabtaa, is ma na hubee!".

Wiilkii waa ogaaday in odaygu jid lahaa. Odaygii, "Ma ogaatay, Naag-taada hayso!".

Macnuhu wachaa weeyee: Naag ceeb la" heli maysid ee nin walbow naagtadaa hayso!

Soomaalidu wachay tiraahdaa: "Naago ama u samir ama ka samir".

9.

NINKII RABAY IN UU IGAADO WARKU SUU U FAAFO

Nin baa wachaa la yiri, faras inta fuulay buu meel fog aaday. Wu-chuu na rabay in uu ogaado, "bal waa tan dadku yiraahdaa hadalku waa faafaa ye, bal aan arko". Maalinkii oo dhan ayuu faraskii ku joogay oo meel cidda looga dhacho laba beri, inta tegay oo goonyaha iska fiiriyay dudun korkeed fuulay oo afka ku ridtay godkeedii buu soddoohdi caayay.

Markaas ayuu yiri, "Hadal waa faafaa baa la yiri ye soddoohday oo igu chil lihi ha i maqalsho!".

Suu malinkii oo dhan u soo socday buu yimid gurigii assagoo daallan. Markaas ayuu arkay soddoohdi.

Markaas ayuu salaamay, "Soddooh, ma nabdoontahay?".

Markaasay tiri, "Waan nabdoon ahay, maandhe, dareen adiga kaa weyn mooyi!". Suu ye, "Oo soddooh, waa machay dareenkaasu?".

"Maandhow, waa baad wanaagsanaan jirtay, e machaa caydayda ku baray?"

Markaasaa ninkii afka kala qabtay. Sidaas daraaddeed Soomaalidu wachay tiraahdaa: "Faq fagaaruu tagaa".

10.

OGAADEEN IYO INA CABDILLE CHASAN

Gabayagaan wachaa tiriyay Sayid Machamed (Ina Cabdille Chasan). Waa gabay will, Ogaadeen uu u dirahayay in ayan ka raacin Ingiriis iyo Amchaaro. Aad iyo aad ayuu ula hadlay Ogaadeen iyo kuwa haadka Faranji ku jira. Sayid Machamed na siddeed iyo tobant sano ayuu la dagallamayay Ingiriiska iyo Amchaarada iyo Soomaalida labaada boqor raacdya, boqorkii Hobyaad iyo kii Majeertiinya. Wuchuu na doonahayay in uu diinta choojiyo, Soomaalida na uu chorreeyo. Gadoonahayay in uu diinta choojiyo, Soomaalida na uu chorreeyo. Gabaygii wuchuu ahaa:

Chasanow- Hub qaadday e haddaad	naga hagaagayso
Hiyigaad ka sara joogsatay	hibadtay laabtii ye
Haddaad hiirta waa beri sengaha	halabsatoo fulshid
Habaas idinku duula iyo boor	hirif ah mooyaane
Hilinkaad ku dhici waa mid aan	laga habaabayn e
Waa tuu haloosiga ahaa	tan iyo Hiiraan e
Ha yeelshee wach Hawd lagu yaqaan	hawkar iyo oon e
Hadda aynu joognaa na waa	hogo kaliileed e
Allihii haradda noo buuchin jiray	ku ma haradsiiyo
Hinni oodan chagar huuraa	oo halaw ka soo duulo
Hanfiga iyo kulaylkoo sidii	halac ku leefaaaya
Hagoog layr ah harac kaa astura	lagugu hoosaas ye
Hurgun gachandho hiil qodach leh	iyo hijji iyo qaarri
Hurmood gubad leh dogob huuro leh	oo halaw ka soo duulo
Hirrigtaad maraysiyo jirdunu	ku ma halaakeeyo
Wiyil hadaf ah, aar soo handaday	hijjo qaba reemi
Hardi madach hantoobsiga cidida	mici haleelaysa
Hurdub geri harraatida lugeed	qalamje heeraaya
Hullufaa dhurwaa iyo dugaag	so" u hadaaqaaya
Shabeell horor ah haaribo dawoco	haramcad guuchaaya
Dhidad halab leh halowyalo weer	haalifada yey ah
Bahal hoose halaq baas intii	had iyo waabay leh
Haaweyda meertiyo colkiyo	haaribkiyo tuugga
Galow hiririfleeyiyo jugley	wadane hawhaw leh
Habheebaha jidaalshiyo dalkiyo	hanaq go"ii dawga
Weliyada hanuunaan beryiyo	hodonka Yaasiin e
Habeeen iyo dharaar Eebbahay	hadimo kaa baaji
Hor iyo gees iyo hareer iyo gadaal	halal nabaddiino
Hoygaagu heeraar Watiin	hoyasho Liilaaf leh
Hayaakiil ducaan kuu naqay e	hibada Aammiin dheh

Afartaa sidii heego roob
 Sida hogol daruur curatay baan
 Harawaatigii iga ma iman
 Wachaasaan habuurayn adaan
 Haddaan kugbu hanqaro mawjadadaad
 Hillaacaan indhaha kaala tegi
 Hawadaa wachay kula ahaan
 Hinnifka iga soo bachay naftaad
 Heli maysid gabaygaan hayiyo
 Chuseen baan hagoog ugu dhintiyo
 Issagu ba hinggaaddaan u dhigay
 Hal yar iiga gee Reer Tolkaa
 Hebelkii walbeetaba u sheeg
 Haweenka iyo carruurta iyo nin weyn
 Ibraahiimku haybtaan ahaa
 Waa wada qaraabiyo hilbiyo
 Jinnaa igu hudbeeyay e malaha
 Hannaankiyo wanaaggaan u galay
 Hafriin been ah cay igu hab daran
 Goortay habluhu boodayaan
 Hiddaayada ma diideen intay
 U ma hiiliyeen gaaladaan
 Haawiyada Naareed Jannada
 Ii ma soo humeem guutadaan
 Goortaan hambooriyay kufriga
 Harti igu ma toogteen intuu
 Hingaar naago ka ma guursadeen
 Intay heeh yiraahdaan af baas
 Harar ku ma fureen reer intay
 Hiyi u ma yiraahdeen ratiga
 Hindigii Berbera joogi jiray
 Heeryada chammaalka ah garbaha
 Ninkii halalad beeso ah tabcaday
 Ma hadaadumeen wiilalshii
 Halqigii arlada joogi jiray
 Sidii halal ugaar oo fakaday
 Hayaag iyo Hulqiyo Khaalidyyadu
 Hindise aan jirin waa wichi
 Hog wuchuu ku dhacay waa kolkuu
 Haddii ayan haad Faranji gelin
 Hanti baan Diinta u lahayn
 Hoodada karaamada Allaan
 Goortaan habaaraa Ilaah
 Hoobaqa wachaa idinku riday
 Hagag iyo qalayf miiran waa
 Hubsadooy! Talshiga khayrka
 Hilaaboooyayeey! Ma aan jeclayn
 Hoor baa i soo dhacay kolkan
 Horintii lahayd Faaqid bay
 Haaruun ma toogteen kuwaan

hababacdeedii dheh
 habitqaayaa ye
 hoorista ahaa ye
 kuu hawilayaa ye
 ku harfan doontaa ye
 halalaciisii ye
 hirar madow weyn e
 kala harbaysaa ye
 hiiyi waalaha e
 haq iyo looyaan e
 heli oqoon waa ye
 hadidi aad gaarto
 hagari waa ceeb e
 karawaduu naadi
 wuusan hadi hayn e
 habarwadaaggay e
 i ma halaajeen e
 haako oran waa ye
 igu ma hoorsheen e
 igu ma heeseen e
 Nebiga hiifaan e
 heeriga ahayn e
 uga ma hoobteen e
 haayirka ahayn e
 igu ma hileen e
 hiilsha ii galay e
 Habar Magaadlaay e
 ku ma hadaaqeen e
 Haro ka gooyaan e
 heensihii gubay e
 hil u ma qaadeen e
 ma ayan hoolsheen e
 ma hungureeyeen e
 Heel ka buuchsamay e
 ma hargawaacheen e
 la ma horeeyeen e
 ma hungureeyeen e
 today Makaahil e
 huray daraawiish e
 la ma halaajeen e
 tan iyo Haabil e
 igu hungaynayn e
 heeray boqontii ye
 had iyo looyaan e
 lagu hababaa ye
 waad ka hanfariirtaan e
 hadalka qaarkiis e
 helay khabaarkood e
 haniyo gooyeen e
 ugu han weynaa ye

Waa taa waraabuhu harqaday
Cadaawuhu hilaaboyga waa
Issagoo hog kuu qodahayuu
Halyuu ula dan leeyahay
In ay haybad kula doonayaan
Anigaa idin huba wachaad
Kun haloosi kuman hayraf ah
Kun halqooga wada taagay oo
Kuman heeggan, kuman haawiya
Kumanyaal hanqaaraha kabtiga
Heenasan idin saarayaan
Horweynaan ku soo shubin cheeryaha
Caanaha haleelada dhashaad
Haamaha karuur aad sidii
Nin rag aa hamiya caale waa
Haydaarto meelshii leh waa
Waa lagu hirtaa meel haddii
Hub iyo maal iyo hanti iyo choolooyo
Wachaad iga hawaysaan ba
Soo halalawdaay! Deeqa Allaad

hanadyadoodii ye
idin hodaaya ye
kuu halaahali ye
markuu kuu halaahali ye
ku ma hawaystaan e
ku hanbalyoodtaan e
oo dabada hoogaamin
haadda la ciyaara
oo Hadi ku dooyeeya
samada heehaabbin
Chamarro heeg dheer e
haawadoo maran e
habacsan doontaan e
heeladuu dhici ye
hogoshadiisii ye
laga huleelaa ye
halabo kuu taal e
hoo aan dam ahaynin
waad iga helaysaan e
Ku harfan doontaan e!

11.

NINKII NAAGTA LA BACHAY

Wachaa la yiri, nin baa naag la bachay, inta loo diiday in uu guursado. Markaas ayuu la dhuuntay habeynkii oo in uu soo guursado ayuu doonahayay.

Habeynkii issagoo meel jiifa ayaa libaach u yimid oo gabadhii la tegay oo cunay!

Ninkii la soo tegay gabadhiina ka ma warqabin, markii libaachii qaadtay. Waagii markuu beryay ayuu toosay, markaasuu wuchuu arkay libaachii siduu gabadhii u dilay iyo hilbeeedii oo qaar baa meel yaal. libaachii na meel u dhow fadhiyo oo gabadhii naaskeedii barkanyahay.

Markaas ayuu inta qarqaray baqay oo lugaha wuchuu ka siiyaa, "bag... bag...". Waa na fariisan waayay, waa na socon waayay. Markaas ayaa wachaa u yimid ina"adeerki oo raadkoodii ku joogay oo raacdagoob ahaa, markaas yuu arkay ninka qarqarahaya oo bishimaha isku dhufanaya. Markaas ayuu yiri, "War, machaa ku helay? Oo machaad la qarqaraysaa?". Kii waa hadli kari waayay! Markaas ayaa ina"adeerki arkay libaachoo gabadhii barkan oo show ku dhereg dhacsanahayay oo hurda.

Markaas ayaa ina"adeerkii inta labo maro ayuu qabay, ee inta gacanta ku duubtay libaachii qori ku tuuray. Markaas ayaa libaachii soo booday, inta carooday!

Markaa toorrey ayuu haystay, ee inta maradii iyo gacantii kor u taagay, gacantii duuduubnayd afka u geliyay oo hoos tooreeydii ka ruubay. Markaas ayaa chiidmihii libaachu iyo caloolshii ba ka soo daadteen, assagii na (ina-adeerkii na) waa dhaawacmay, waa se mid laga fayooban karay. Markuu libaachii dilay, ayuu gabadhhii inta isku ururshay, chabaalay, kii gabadhaa la soo bachay na meelshii ayuu qarqara hayay weli.

Assagoo chabaalahaya ayaa wachaa u yimid gabadha adoogeed oo raadgoob ahay. Markaas ayuu gabadhhii wach ka chabaalay, kii gabadha la soo bachay na waa cararay markii uu gabadha aabbeheed arkay.

Odaygii markaas ayuu ku mahdiyay si aad ah, faaniyay oo ye, "Wachaan kaa rabaa in aad ii racdo gurigii". Waa isu raaceen. Gurigii markay tageen ayuu odaygii inta scoray yiri, "Naa, Asli", (waa gabadhhii ka yarayd tii dhimadtay) "Maandhay, ninkaas ayaan Ku siiyay! Gabadhu na aad bay u qurruch badnayd oo dad hore ayaa loo diiday.

Markaas Asli waa yeelshay, waa na jeclaaadtay markay maqalshay wuchuu suubiyay. Markaas ayuu iska tegay, inta gabadhiisii wadtay. Sidaas daraddeed Soomaalidu wachay tiraahdaa: "Geesi Alla ma ciilo".

12.

NAAGIHII LA SOO FURAY

Wachaa la yiri, affar naagood ayaa la soo furay, mid wachaa lagu soo furay hungurichumo, mid na wachaa lagu soo furay dhillanimo, mid na wachaa lagu soo furay dhega adayg.

Affartoodii ayaa wachay u yimaaddeen nin choolo badan, wachay ku yiraahdeen, "Wach na raba ma aragtay?".

"Haah, anaa idin raba! Mid walba wichii lagu soo furay, ha ii sheegto!". Markaasaa mid waliba runta usheegtagy. Wuchuu yiri:

Midda hungurichumo lagu soo furayeey! Halkaa is taag!

Midda choolanecbi lagu soo furayeey! U tag!

Midda dhillanimo lagu soo furayeey! Adna u tag!

Midda dhega adayg lagu soo furayeey! Meel kuu ma hayo!

Naagtii lagu soo furay choolanecbi chooluu siiyay, wuchuu yiri maqal, "Choolahaas adaa leh, yeynaan kaa lumin!".

Naagtii lagu soo furay dhillanimo ayuu u yeeray, "Hawlshaas culus ii qabo, haddaad bogto na mid kale ayaan kuu dhiibahayaa!".

Middii lagu soo furay hungurichumo, hunguri badan iyo cunto macaan

iyo hilis lagsku qooshay yuu meel u dhigay, markaasay cragtag oo dhadhamisay inta farta saartay, markaasay macaansadtay, wach badan bay ka cuntay intii ay aad uga dheregto. Markaas ayey danayn weyday cunto danbe mar na.

Tii choolaneecbi lagu soo furay, markay maqalshay "Choolahaas adaa leh!" ayey ku dhegtay.

Tii dhillanimo lagu soo furay na hawlshii baa ka badatay, say u choojinayso yey timaaddaa guriga, ayadoo meyd ah, markaa dhilla-nimo ma ba chusuusato kacsi iyo rag ba mid na.

Tii lagu soo furay dhega adayg meel na waa heli weyday. Sidaas daraaddeed naagtii dhego adag meel ka heli mayso Soomaaliya.

13.

WACHGARAD

Wachaa la yiri, guddi ayaa meel lagu qabay, gole weyn ayaa la fari-stay, dadkii ayaa laysugu yeeray, rag iyo naago, in talo dhechdooda ah ay ka talshadaan.

Chaalkii wichi la wadiyo wichi la wadiyo, wachaa lagu helshiiyay in rag waayee ah la bichiyo o guddiga loo saaro. Geedka lagu hadlahayay ayaa korkiisa wachaa saarnaa will yar, wuchuu yiri, "Ha dhihinnina, rag wayeel ah saara, ee wachgarad saara!".

14.

RAAGE IYO INA JADEER

Raage Ugaas ayaa wachaa la yiri wiil Ina Jadeer la yiraahdo oo Habar Yoonis ah oo Isaaq ah inta naag Raage u doonanayd ka choh-hodtay u gabay. Wuchuu yiri:

Ninkii Raage oday buu noqdo	ka amarweynaa ye
Ardadaan ka tegay buu ahaa	alif bilowgii ye
Albaqra na ma gaarin e hadduu	dhigan Idaajaa ye
Kobta Ina Jadeer ka onkadaa	awrta loo rari ye
Aan ardaayo wada goosanuee	waa inoo Iranka!

Raage hadalkii buu maqlay, wachaa lagu yiri "Ina Jadeer baa Kuu-gabyay oo saa ku yiri!". Raage waa fakaray, wuchuu goostay innusan iskala fac dhigin oo uusan gabay la goosgoosan e, uu hadal arar ah ku dilo, wuchuu yiri:

Leg baruur leh bawdiyo shanshiyo	bari hadduu waayo
Bus chagaa dhulkoo balal ka kacay	qaranka oo biisay
Barqin doog leh nayluhu gugay	badali rooraan e

Baraar habarti loog ka ma furtoo
 Bil saddechihi galabtii hadday
 Beladkaad u jeeddiyo iftiin
 In kastee la baabuuniyee
 Bisinkiyi karaamada haddii
 Baal chuunsho beec iyo gorgorro
 Baqal luga ka dheeeree fardana
 Baakuri tarkeed way buskicin
 Burus-Qayl biyiyo caanaba, ma sido
 Bahal-raadki meel helay libaach
 Waa baaradtaa lo'i hadday
 Baqarkoo dhan dibigii is biday
 Baaluqo-ismood wiil hadduu
 Bisqanyaa rag kugu diroon
 Malag buu la booraamayaa
 Bi'i waaya, Habar-Yoonseey!

gawrac ka ma baajo
 beelo kaa bichiso
 beelo bu ma geyso
 baayac lagu doono
 loo buraanburiyo
 beeso ku ma gooyo
 beder ma gaarsiiyo
 laba boqooloode
 mana bukhuurdaayo
 baabulshii mariyay
 budul maraysaaye
 dhiirri kuma biirsho
 buuryo-gooys yahaye
 biidna kuu tarine
 boor iyo ayaane
 baadidaada celsho!

Mar danbe ugu ma noqon Ina Jadeer Raage hadal.

15.

WELWEL RAAGE

Raaga gabar jeclaaday. In uu guursade ayuu rabay. Markaa dadka qaar wuchuu yiraahdaa, gabartii nin ugaas ah oo ina adeerkii ah ayaa ka guursaday. Qaar kale na wachay yiraahdaan, in Habaskuul ah ayaa gabartii ka guursatay. Wuchuu yiri Raage:

Alleyl dumay, albaabadoo chiran	uunku wada seechday
Onkad yeeray uugaamo roob	alif banaatiiq ah
Iihiihdayda bichi yaa libaach	iman la moodaa ye
Ragga se arachda iyo ooftu waa	udub dhechaadkii ye
Labadii wach laga eegi jiray waan	ka awdnahay e
Halkaan Aa! ka leeyahay llaah	Keli yah uun baa og
Aboodigu ma lalo garab hadduu	iin ku leeyahay e
Orod u ma hollado ooglihil	arachda beelaa ye
Ma aarsado iil iyo oof ninkii	iimo tiriyaa ye
Aroos u ma galbado nim du wadnaha	arami jiifaa ye
Geelu ba kolkuu como waa	olol badnaadaa ye
Sidii inan yar oo hoowadeed	Aakhriow hocydadtay
Oo aabbeheed aqal mid kale	meel illin ah seechshay
Hadba wachaan la urugoonayaa	uurkutaalada' e
Ninkii ooridiisii rag kale	loo igdhaan ahay e
Ninka ilili biyo leh soo arkoo	ooman baan ahay e
Tolkii nimuu Ogaadeen yohoon	aarsan baan ahay e
Nin ugaas walaalkiis yohoo	eeday baan ahay e
Afdhabaandhow aayar ah ninkaa	aammusan ahay e.

MAAHMAAH

Inta dhogortaadu dhan tahaan la dhawrsadaa.
 Markii rays dhoobmaa talo dhoobamtaa.
 Walaalkaa haddii candhuuftaadu gaarto gacantaadu ha la jirto.
 Nin qorrach kugu dily hoos kuu ma jiido.
 Sddech baa laysku bartaa: ardaa bulsho iyo agago duullaan iyo ooli-
 maad deris.
 Gari laba nin ka ma wada qosliso.
 Ayach teg, eel na reeb.
 Meel hoo doonaysa hadal wach ku ma taro, meel hadal doonaysa na
 hoo wach ku ma tarto.
 Ood kaa fogi ku ma dhachan tirto.
 Chaglo laaban choolo ku ma yimaaddaan.
 Baryo badan iyo bugto badan ba waa laysku nacaa.
 Deriskaa mar ku diin, mar na ku dayo, mar na ka dar.
 Qaylo gar dhowaysay.
 Nin daad qaaday chunbo cuskay.
 Chilnecebi, choolahaagay u darantahay.

WIILKII AABBIHI TALO GUUR WEYDIHYAY

Wiil baa aabbihi u yimid oo ku yiri, "Aabbow, wachaan rabaa in aan guursado gabar quruch badan oo wanaagsan, ee ila tali!".

Odaygii wuchuu yiri, "Machay ku wanaagsantahay gabadhu? Wiil kii wuchuu yiri, "Waa gabar quruch badan oo hadal macaan! Oo si walba aan ula dhacsanahay, waanad ogtahay in la yiri, "Quruchdu dunida waa ka barbar' ". "Naagtlu hadday wanaagsantahay oo welibaa quruch badantahay, wach loo dhigi karo male, e ma igula talinaysaa?".

Odaygii wuchuu yiri, "Maandhow, miyaadan maqal ninkii yiri, "Waa la wada hub weynyahay oo waa la wada halalac leeyahay", anse wach u hullaabban ma aqaan. Haddaad aniga waano iga doonayso naagaha ha u raacin quruch, ha na ku nicin foolchumo ee ka dhech chulo middii adiga sal kuu dhaqaysa oo dad fiican ka dhalatay, oo sinji wanaagsan leh!".

Agow! Soomaalidii hore wachay tiri: Wiilkaagu habeyn buu hiil kaaga baahanyahay, waa habeynkii aad habarti doonaysid.

NAAGTA WANAAGSAN

Nin baa inan lahaa. Inankii baa yiri, "Aabbow, wachaan doonahayaa in aan guursado. Wachaan doonahayaa in aad ila talisid!".

Markaasaa odaygii yiri, "Naag garoob ah guurso." Markaasaa wiilkii naag garoob ah guursday. Markuu guri keenay ayaa odaygii: u yee-ray oo ku ye "Charinggaas qaado oo ku chir, wachay ku tiraahdo na ii soo sheeg!" Markaasaa wiilkii yiri, "Hawraarsan." Wiilkii waa chiray ,naagtii, markaasay tiri, "Machaad charingga iigu chirtay? Saas la ii ma geli jirin e!" Markaasaa, waagu markuu beryay, ayuu u tegay aabbibi, siday tiri buu u sheegay. Odaygii wuchuu ku yiri wiilkii, "Fur, taasi waa mid!".

Wiilkii waa furay. Markaasuu ku yiri, "Inan weyn soo kachayso, oo guurso!" Markaasaa wiilkiii inan weyn soo guursday. Markaasaa odaygii sidii tii oo kale "Charig ku chir!" yiri.

Markaasay tiri, "Charinggaa machaad iigu chiraysaa?". Waagu markuu beryay odaygii buu u sheegay siday tiri. Odaygii "fur" buu yiri. Markaasaa wiilkii yaabay oo yiri, "Ma naagla"aan baad rabtaa in aad i dhigtid?" Markaasaa odaygii yiri, "Maandhow, anaa kaa og, iigu kaadi! Anaa naag fiican ku siinabayee. Inan yar soo guurso oon aad u weynayn oon garoob ahayn!" Markaas ayaa wiilkii inan yar guursday. Odaygii baa yiri, "Charig ku chir!" Sidii kuwii kale, charig buu ku chiry.

Markuu gabadhii chirchiray, ayuu in cabbaar ah hadduu joogay iska gam"ay. Waagu markuu beryay ayuu chussustay in uu gabadhii chariggii ku illoobay. Markaas ayuu arkay ayadii oo charig la". Markaasay inta chariggii u dhiibtay ku tiri, "I chir, chariggii iga furay e". Wiilkii wuu tegay, aabbibi ayuu aaday, say ku tiri buu u sheegay. Markaasaa odaygii yiri, "Waa taa naagtaadii! Naag wachaan la yiraahdaa middii aan lagaaga horrayn oo ku okobon!".

Soomaalidu wachay tiraahdaa: "Garoob ha guursan, haddad saan wach u gal tiraahdid, wachay tiraahdaa, "Saan wach u gal ha i dhihin, la i ma dhihi jirin e!".

Wachaa weeye, ulajeedadu naagtuaalaaba wachay raacda ninkii ugu horreeyay dabcigiisa. Illow se, garoobyo nimankoodii waayay oo la furo waa jiraan oo ay gef tahay in la yiraahdo garoob ha guursan!

FAARACH SHUURIYE

Tol iyo chidid tagaabo iyo gacal
 Taws ka ma begsado nim aan walaal
 Naftaan lagula taageerahayn

Haddaan taladaan laga maadsan karin
 Oon laga ma maarmee bahdaa
 Ninkii keligi soo meerso yiri

talo nin loo geysto
 tiiriya lahayn e
 loo ma taag helo e.
 maanka loo badinin
 loo mushaaowirinin
 marindhac sow ma aha?

Gabay ku saabsan ururka Soomaaliyeed iyo chornimada oo Faarach
 tiriway. Wuchuu yiri:

Aasaaska nimankii lahaa
 Iyo aadnigii ka aqbalee
 Ee Uniyo oogada Cadmeed
 Iyo Faranji ooradu ku taal
 Geesiga la soo aaday oo
 Oon kala aqoon odiyo wiil
 Iyo Muudal la inkaarayaa
 Ninka fagaaraa hadlee
 Ee lagu aflachay chaajaduu
 Iyo doqonta oofaha la gubay
 Asli midabki-ley ooridii
 Ee oogga waa beri sidiis
 Ee reerka loo aaminee
 Iyo eraya-aanfiislawada
 Abeer geela Ayrada dhashiyo
 Ee laba ku aaddiyo ilmaha
 Iyo Jaafo laga oomanyahay
 Ooglaha gammaan iyo darmaan
 Oo Aayad lagu soo dejiyay
 Ee wiil aruurinahayoo
 Iyo ugufyaalow dameer
 Asad iyo libaach aar ah
 Iyo uufannaysyaha dhurwaa
 Meelshii la wada aadayiyo
 Iilkii nin tegay e Jannada
 Iyo ololka Naareed nin galay

ururka Soomaali
 amarka nooleeyay
 olol sidiis kaahshay
 kala ilwaad roon e
 nuurshay deeqada e
 idilka Soomaali
 kala ilwaad roon e
 eray gobaadeed leh
 iramaduu u joojay
 kala ilwaad roon e
 quruch uaabaysan
 olol u kaahaysa
 amarka loo dhiibay
 kala ilwaad roon e
 ololka reemaysa
 ubadka loo reebay
 kala ilwaad roon e
 samada aadaysa
 biiri ololaysa
 labada oof joogo
 kala ilwaad roon e
 een aabi loo dhuganin
 kala ilwaad roon e
 aqalka hooseeya
 udugtay loo geeyay
 kala ilwaad roon e.

SAYID MACHAMED IYO ISMAACILL MIRE

Sayid Machamed (Ina Cabdille Chasan) gabaygaan wuchuu u tiriay Ismaaciil Mire oo u ah choghaye. Inuusan siyaasadda dadka uusan ku chumayn ee uu aayar si wanaagsan u galaa ummadda Soomaaliyeed oo raaciyyadda ah, oo soo galshay.

Ismaaciil Mirow taladu waa	eydin kaa maqan e
Maandhow, amuurteennu waa	ababadeennii ye
Maandhow, adduun wuchuu ahaan	waadan idahayn e
Maandhow, aqoonchumadu waa	ku ambinaysaa ye
Maandhow, ninkaan edeb lahayn	waa allowsahale
Maandhow, caqliga hayska bichin	Eebbahay magan e
Maandhow, raggii Aakhiraad	igu ahoonsiin e
Maandhow, sidii ibilka way	ololinaysaa ye
Maandhow, wachaad igu akhriyi	uurkutaalada e
Maandhow, ikhwaankii ma dayn	urugadiisii ye
Mandhow, alleylkii dhachaan	alaaladaayaa ye
Maandhow, ilmada ha iga qubin	kaa affeftamay e
Maandhow, nin umal saaqay oo	uur chun baan ahay e
Wachaan awlachaw rabinayaa	aarsi baan ahay e
Maandhow, awaal dagatay baan	aawilahayaa ye
Maandhow, aslaach baan ka dhigi	ararahaygaa se
Anigu ba ayaanaan lahaa	haysillooween e
Maandhow, intay iigu iman	odayadoodi ye
Maandhow, iliilahakanay	awr ku soo furi ye
Maandhow, berray soo ekaan	ari sidiisii ye
Maandhow, aschaan laga ma tago	eed haddaad fali ye
Maandhow, ninkaad iniqdo waa	ku oggolaadaa ye
Maandhow, haddaan Iimaw raro	way i aamini ye
Maandhow, abaabaan ku wadi	abadinkaygaa se
Maandhow, dadkaad eriday baan	ururinaayaa ye
Maandhow, oohow baan oran sidii	aaran badiyaal e
Maandhow, ilaaq baan ku wadi	ayrabkaan diliye
Maandhow, aflagaaddadaadaan ka biqi	inay ogaadaan e
Maandhow, sidii aarka dhici waw	ilgalaclayn e
Maandhow, ku eersaday hadday	iga irdhoobaan e
Maandhow, ugaarta ba chargaa	lagu aloolaa ye
Maandhow, urtaan ka mari sidii	adamidoonkii ye
Maandhow, arbaha ha iga didin	oofataan ahay e
Maandhow, ciyoon aarso waa	talo carruureed e.

DABLAD SAGAARO-ERI IYO FAALLAYNTA DUNIDA

Nin la yiraahdo Dablad Sagaaro-Eri oon dadku aad u aqoon afarreyda na ahaa aaya gabay tiriay uu wach ka faalleeyay dunidu say tahay iyo sida nin u dheregstasyahay nin na baahi u baqtiyahayo, oo yiri:

Nin baa cayn Allaw daayay adduun
 Nin baa cayn Allaw daayay adduun
 Nin baa cilmiga laasintay oo
 Nn na in uu Illaahay cuskado

calamadiisii ye
 calamadiisii ye
 cunay Quraankii ye
 waa ka caariyo e

Nin baa cayn Allaw daayay ...

Rag baa geela ciiro iyo Idaar
 Oo arigu dhawr tiro cuskaday
 Nin na toban cashiday yaa Illaah

toobkahaw culan e
 sida cammuuddaase
 uga dhigaa cood e

Nin baa cayn Allaw daayay ...

Nin baa catir iyo calaal qaboo
 Nin na darimo cawlgir leh yuu

ciidda jiifsada e
 ku casho qaatay e

Nin baa cayn Callaw daayay ...

Nin baa cammuud helahaya iyo
 Waa Eebbe macadaabadi
 Nin na coon la nacay yaa Illah

Cawraloo kale e
 camalka fiicnayd e
 ku citibaaraa ye

Nin baa cayn Allaw daayay ...

Nin baa lowga goortuu cuskado
 Nin na geeddi cidu guurtay baa

curadki qaadtaa ye
 looga cararaa ye

Nin baa cayn Allaw daayay ...

Cilmi iyo Caliyow wachaad tiihin
 Abaar caratay baan wachaan korsaday
 Madachayga caanka ah cirrada
 Cimrigii na in aad laysadtaan
 War, waa ceeb adduunka ah haddii
 War, yaan ciridda la i dhigin nin

curadyadaydii ye
 cunugyadiinnaase
 timaha cawltoobay
 idinka oo cood leh
 la iga ciifsaday
 soo caariyaan ahay e.

MAALINTII CHORNIMADA

Gabaygaan wachaa tiriay Faarach Cilmi (Geydh) markii Soomaalida loo muday bayrakha (bandiiradda) 13 Ottobre.

Awal maanso waa tean inkiray
 Waa taan albaabbada u chiray
 Chaluun baa alleylkii hurdada
 Aan iraahdo caawaan hayaa
 Bandiiradda arlaaigaa martee
 Arbacinka waagay ahayd
 UNAdii sachichdiyo Rabbaan
 Aassaaska nimankii lahaa
 Afar dawladood maalintii
 Caqligaas rag baa soo bachsnoo
 Nimanyohow ayaan baa jiriyo
 La ma arag Iddoo kale wach hela
 Ayadoon ayaan qur ah ka dhicin
 Ayadoon uluuf nagaga dhiman
 Ayadoo ifkaa lagu masliyo
 Oo iniq yar loo yeelay ood
 Al-Chamdu-Lillaahi caawa ba hadday
 Caqli nim aan lahayn oo gubtoo
 Iimaanku taam buu ku noqon
 Idin ba waa arkaysaan dadkii
 Awel hore addoommaan ahayn
 Waa taan adduunyada sideed
 Maanta na ammiirraannu nahay
 Abshir dhaha abuurkii bachaa
 Ishtiihaada Soomaaliyey

in aan iraahdaa ye
 eeggadii hore e
 laygu oogsaday e
 aaladdii gabay e
 uunka wada gaadhad
 ina kaloo raaca
 laga illoobayn e
 waa la aamminay e
 aano laga yeeshay
 waa ijaabada e
 amar Ilaahey e
 idinka mooyaan e
 ololka baaruud leh
 aarmi iyo choogle
 oogadii samada
 ururka moodayso
 oogga hore fuulshay!
 olola mooyaane
 aragtideedii ye
 ururka chaydha leh e
 iibsi loo wada e
 chero ku oodnayn e
 loo aschaan fala e
 ubach ka muuqday e
 loo ma oon marin e!

BALAAYO

Wachaa la yiri, nin baa ari badan lahaa, arigii baa furuq kaga dhacay. Habeynkii markuu soo hooyo, ayaar arigu kufacaa. Ninku waa ka naccha, markuu maqlo ariga quficiisa. Ariga quficiisa markuu u adkaysan waayay ayuu wuchuu yiri, "Arigaan qufaca Ilaahe baa u keenay, marka inta kufac qabta gooni baan ugu soocin, Assagu siduu doono ha u galee".

Waagu markuu baryay, ayuu intii qufaca qabtay meel u dareeriay oo yiri, "Intaa Ilaahe baa leh, anna inta kale ayaan leeyahay". Intii fayoobayd ayuu raacay, meel ayuu seechday harkii, assagoo arigii la jooga.

Intuu hurday ayaa ubadto (yey) inta u timid eber ka siisay. Habeynkii ayuu gurigii yimid assagoo faro maran. Intii kufaca qabtay oo uu Ilaal u saaray ayaa timid, ayadoon wachba belo ah helin Marka inta maalay, illeen, dan baa tiri ye, yuu iska seechday. Arigii sidiisii ayuu qufac la kacay, markaas ayuu ku toosay oo ye, "War bal qoodhiin iyo cheraddiin arigaas wacha ka yeerahaya maqla!"

Assagoo caraysan ayuu seechday. Waagu markuu beryay ayuu foofiyay, assagoo la jooga, ayuu gal chareed ah arkay, ka cab, ayuu is yiri Markuu faruuryaha biyihii geliyay, ayaa afkii dhulka ku dhegay, chooggiisa ayuu inta u dhammaystay faruuryihii dhulka kala bachay, fuq. Habeynkii danbe ayuu yimid oo arigii hooyay, inta maalay ayuu seechday, markaasaa arigii kufacay, uchu-uchu-uchu, markaasuu yiri, "Bai haddan hadalno na waa afsallachkudheg, bal haddii kale na arigaa wacha ka yeerahaya dhegaysta!".

Sidaas daraddeed Soomaalidu wachay tiraahdaa: "Haddaan hadalno saas iyo saas weeye, bal haddii kale na saas arka!".

24.

QUNBE-CADDE AYAAN LIGLIGGA HAYSTAA

Wachaa la yiri, nin baa safray oo magaalo yimid. Wuchuu na wadtay qunbe subag ah. Markaas baa nin Carab ah oo geddisley ah u yimid, wuchuu na rabay in uu ka qaadto oo ka sasabto qunbaha subagga ah. Carabku wuchuu u malaynhayay in ninka reer baadiyaha la sasaban karo. Assagoo ninkii reer baadiyaha ahaa oo subagga wadtay ku ag wareegahaya ayaa wachaa u yimid carab kale. Wachay is yiraahdeen, "Aan ka qaadanno subagga!". Labadii carab dhechodooda bay ka hadleenn, ninka Soomaalida ahi na ma yaqaan af-Carabiga.

Labadii carab wachay goosteen in nin na carabi kula hadlo, nin na inta hadalka uu ku sii jeedo in uu qunbaha ka qaado. Markaas baa midi yiri, "Haah, anta kam saman haadaa?" Marka kii kale ayaa u war celiyay, "Walla, haadaa ma yacrif Carabi!" Nnkii Soomaaliga ahaa inta qunbihii ku dhegay buu ku yiri, "Bujuri bajeri ma aqaan e anigu qunbe-cadde ayaan ligligga haysta!"

Saas ayaa "Qunbe-cadde ligliggaan haystaa' ku bachday.

25.

CHAAL ADDUUN

Wachaa la yiri nin ayaa sadcaalay, meel fog ayuu u socday. Maalmo badan markuu socday, buu gaajooday, wach uu cuno buu waayay. Maalintii danbe assagoo socda meel ayuu wuchuu arkay daanyeer meel marahaya galabtii oo sii jeeda, oo futo-guddudan. Markuu arkay futadiisii guduudnayd ayuu u maleeyay hilib. Weligi na daanyeer ma arag. Marka wuchuu yiri, "Nimanyohow, bal dunidaa arka! Hilib waa nin waayay iyo nin futada ku sidta!".

NAAGO YARAAN MA LEH

Wachaa la yiri, nin baa gabar yar guursaday oo 16 sano jirta. Marka wuchuu is yiri, "U sug intay ka weynaadto". Waa na loo dhisay oo waa u guri joogtaa. Marka gabartu wachay rabtaa in ninku naagaysto ee uusan sidii gabar yar u la dhaqmin. Ciil bay ugu dhimad-tay ninkeedii, machaa yeelay habeyn walba waa iska ag seechdaa.

Maalintii danbay fakartay cad yar oo chaar ah yeys u gelisay barkintiisa. Markuu ninkii seechday buu uriyay chaarkii, "Uf-uf, naa, machaa urahaya?" Markaasay tiri, "Ma aqaan, bal an fiiriyo!" Markaasay cad yar oo chaar ah ka soo bichisay barkintiisa madacheeda, oo te, "Naago na yaraan ma leh, chaar na yaraan ku ma uri waayo?".

RAAGE UGAAS

Wachaa la yiri gabar uu Raage jeclaa oo la oran jiray Chadiya ayaa ka dhimad-tay Raage Ugaas oo libaach ka qaaday. Waagu markuu baryay ayaa la arkay in Raage naagtii chalay libaach kala tegay. Markaas ayuu aad iyo aad uga chumaaday. Marka gabay buu tiri-yay, wuchuu yiri:

Sida koorta yucub oo la suray
 Ama geel ka-reeb ah oo nirgaha
 Ama beelo kaynaan ah oo
 Ama ceel karkaarrada jebshiyo
 Ama habar kurkii wadana ha
 Ama kaal danley qaybsatiyo
 Shinni kaaluf galay ama sidii
 Chalay kololo"aygii ma ladin
 Kunbulkiyo ardaagii miyaa
 Wichii laygu kuunyeeyay miyaa
 Kunbiskiyo miyaa layga qubay
 Maanta na kataantii miyaa
 Kob abaar ah oo dheche miyaa
 Kub miyan ka jabay biichiyaan

korommo buubaal ah
 laga kachaynaayo
 kor u hayaamaaya
 webi karaar dhaafay
 lagaga kaw siiyay
 kur iyo dhaal yaabis
 koronkorkoo oomi
 kaamil reeruhu e
 laygu kaliyeeyay
 igu karaamoobay
 kolayo ii buuchay
 layga kala qaaday
 koore ila meeray
 kabayo loo doonin.

Markuu gabayagaas tiriyay ayaa la ogaway in uu gabadha aad iyo aad u jeclaa markaa ayaa seeddigi inta ka chumaaday middii ka yarayd siiyay, Chaliimo. Marka Chaliimo Chaddiya oo kale waa noqon weyday. Chaddiya gaari bay ahayd e, Chaliimo waa noqon wey-

day, Raage waa isu eegay labada gabdhood, markaasuu ka samri waa-yay Chaddiya mar na. Marka gabay buu tiriay oo ye:

Naa, sow Chaliimaay! Chaddiya
Naa, sow dabku ba waa churmee
Naa, sow, challiin lagu ma dayo
Naa, sow ardaageer chunkaa
Allahayow, charaaraa anfaca

Illeen, caano waa kala chirmaan
Illeen, geela chawlkiyo wadnuhu
Illeen, chabagta geedaha ku taal
Illeen seeddigaa ku ma chiltiro

chaal na ka ma raacidid
chaabo la ma saaro
cheeradiyo dhiilsha
waa na la ma chaaro
chalayto lay siiyay

choorta iyo dhayda
laba chubnood weeye
gabal charaar weeye
chilo haddaad weydo!

28.

FAARACH SHUURIYE IYO GARAAD CALI

Garaad Cali assagoo jooga Jigjiga, qabrigii Wiilwaal agtiisa, ayaa ga-raadku ku yiri dadkii meelsha joogay, "Iigu yeera ninka Faarach Shuuriye la yiraahdo!" Garaadku na ma aqoon Faaracha.

Nin la yiraahdo Machamuud Colow oo Faarach la soeday baa se yiqaan garaadka. Machamuud Colow wuchuu ku yiri Faarach, "Anaa ku tusahaya, markaan gaarno garaadka oo is kiin barahaya. Labadooda Faarach iyo garaadku na mid ba midka kale ma aqoon.

Markaasay u yimaaddeen garaadkii oo meel fadhiya. Markaasaa la yiri, "Garaad, waa Faarach Shuuriye". Suu ye, "Ma Faarach baa?" Saa la ye, "Waa Faarach". Suu ye Faarach na, "Ma garaadkii baa?" Saa la ye, "Haah." Garaadkii, fariiso, buu ku yiri Faarach. Faarach dhinniciisa buu fariistay.

Markaasuu ku yiri Faarach, "Faraska la yiraahdo Gaaldiid baan ku siinahayaa!" Waa loo keenay faraskii Faarach.

Markaasuu badray. Kolkaasuu ogaday in uu faras wanaagsan yahay, golihii buu wach ka fariistay oo gabay geeraar ah tiriay. Wuchuu yiri:

Nin salaadda rumeyay
Oo rukuuediyo sujuudda
Iyo kubcaddaaga riddobay

ee rugnigeeda yaqaan
Rabbigay ula jeeda?
ma is raaci karaan?

Nin massajid ku raagay
Ee raatibkii farihiisa
Iyo rufiyano dulloobay

oo cilmi raatib yaqaan
wardigii ka ridaaya
ma is raaci karaan?

Ramadaanka nin soomay
Maalintii rudmo diiday
Ee had ba rooti ka qaadan

oo soddonkii iska reebay
iyo nin makhaayadda ruuga
ma is raaci karaan?

Nin baabuur rakadiisa
Oo beledkii u la roorin

ragaadkii ka fariistay
iyo nin lugtiisa ku raadshay
is ma raaci karaan.

Senge raacho wanaagsan
Oon mar na ruugga ka qaadin
Iyo nin dameer la ruquusay

nin rakaabki ku jooga
mar na soo ritiqlayn
is ma raaci karaan.

Nin rag oo ra"yiweyn
Iyo ragrifkaan rag aqoon

oo rijaal Eebbe ka yeelay
ma is raaci karaan.

Rati weyn nin raraya
Oo guradiisa raseeyay

oo reerkiisii u dhammeeyay
ee hadduu riilo cabbaarta

Raabsigu dejinaayo
Iyo ninka layli raboosh ah
Ee had ba meel ku ridaayo

rakamtiisa dhegastay
labadoo rubuc saaray
is ma raaci karaan.

Jiilaal meluu ku raagay
Ninkay raachad u foofi
Iyo nin addun ri"ka haysta

ee cirka roob laga waayay
oo ramad looga lisaayo
ma is raaci karaan?

Hhuurar-Caino adduunka
Reerkiisii Alla geeyay
Iyo ninka ruuch Alla doorsahy
Kudi meel ku rifaso

ninka roocco wanaagsan
weligeed na rillaysa
inta raalliyo mooday
is ma raaci karaan.

Anigoo ra"da maanso
Iyo rooto-ooriyo-buraane
Rugrugtii aan ka yeersho
Rug wachaan ka macayn
Rag hortis isla taagay

iyo gabay soo ridridaaya
iyo riishka u qaadday
rayfalkiyo rasaas
nin fagaare ka riiimay
ma igu raaci karaa?

Garaadkeer sida roobka
Ee haddii kun rubbaab ah
Ama roora gammaan ah
Rummaygaa yar sidiisa
Ri"iin iyo bakhayku

muslimiintu ku raysay
riyaalaad ugu jeeddo
ama raawista geel ah
rubuc aan la dhammayn
ma way raaci karaan?

Rabbigay jihhadiisa
Soomaalaan rag aqone
Ee Allow nagu raaji
Iyo ruuchiisa iyo qabiilo

run haddaan u hadlayno
raygeenni muslin weeye
oo reerkoodii iyo raggiisa
uusan meel na ka riiqan!

Faarach Shuuriye markii faraskii la siiyay ayuu soo wadtay. Ceel
Buur assagoo marahaya agtiisa ayuu geeraar u tiriay oo ye:

Gaaliddow! faraskayku haddaan soo gardaduubo
Oo nadi meelo ka gaaro, gurdan weyn ma yaqaan e Ways galoolahayaa.
Hadduu uu ila guuro na, gobu melay joogtiyo
Ceel Buur buu gab i siine! Dhul intii aan ka gaariyo
Garaadkaa layga waraysan!

Gabartii garaadka ayaa Faarach Shuuriye jeelaaday, aad iyo aad na way u quruch badnayd. Garaadka na nin kale ayaa soo warsaday horti oo la siiyay. Garaadku wuchuu yiri, "Hadii aan nin kale is soo warsan waan ku siin lahaa ee waa in aad raalli ahaadtaa, Faarchà!" ayaa garaadkii ku yiri. Faarach na gabadhuu la sheekaystay. Wachay ku tiri, "Nin baa la i siiyay ee waan ku guursan lahaa". Mar-kaas ayuu iska tagay, mar danbuu gabay tiriay oo yee:

Qawlki Cabdiyo waa jawaab
 Sida lo qiyasay baa warku na
 Ma qawaaji soo degay, chariir
 Mase waa qaruurado nalkiyo
 Ma se waa hillaac soo qac yiri
 Iyadiyo qabiilkeedu waa
 Qiso gibin ah baa iga chigtee
 Allahayow, qisada nooga bichi
 Anna ha i qawadin meelsha waan

qiro leh oo weyn e
 qaab u leeyahay e
 laga qubaa meelo
 qulalka faynuusta
 Gabadha qaabkeedu
 qaran gobaadeed e
 qoran ma daayeen e
 Qaadir baa tahay e
 ku qalbi dheeraa ye!

29.

NINKII INDHABA LA"AA

Wachaa la yiri, nin indho la" baa naag qabay: Markaasaan nin kale naagtii ka bartay oo ka chadi jiray. Marka habeyn buu ku soo guday naagtii. Ningeedii indhaha la"aa na waa la hurdaa. Habeyn barkii ayaa ninkii indhaha la'aa wach dareemay oo uu gartay in uusan goobta keligi joogin. Markaasuuu naagtii is yiri, taabo. Addin chaad leh buu taabtay, naagtiisa addinkeedu na chaad ma lahaan jirin. Markaasuu yiri, "Naa, hebla, addinkaan ma kaagii baa?" Say te, "Say, te, "Haa, waa kaygii." Suu ye, "Kan kale na yaa leh?" Say te, "Waa kii hore". Markaasuu yiri, "Berrito yaan afar kub oo labo chaad leedahay lagaa waayin!".

30.

CABDI GAHAYR

Cabdi Gahayr ayaa gabaygaan tiriay, qabiil buu rabay in uu dhoco Wuchuu yiri:

Saynlow, libaachu ba hadduu
 Saryankiyo hadduu aarankuu
 Seehiga Galduur iyo hadduu
 Sanbabka iyo feeraha iyo hadduu
 Sabciin mayl haddii laga maqliyo
 Sariibadaha choolaha hadduu
 Haddii Samahariiryo Jannada

sabanno gaajoodo
 sayri jiray waayo
 seechdo dhirihiisa
 saabka ka hinraago
 Sugun bannaankeeda
 saacad ku ag meero
 saddano loo sheego

Su'aal Eebbahay iyo hadduu	saanji kaga yaabo
Sannateyn hadduu sida wadaad	soommanka ahaado
Assagoon sad weyn qabin haddii	saa'id laga doono
Assago sallilyaysan oo	micida soofeeyay
Saqda dheche hadduu reer miroo	siigo ku ag meero
Surka luqunta, suubaha cunaha	suub hungurigeeda
Afartii sachnaan jiray hadduu	gool suntaha gooyo
Hadduu seedda weyn iyo laftiyo	saanta kala heero
Sarsar waa bannayn jiray halkuu	saaro jeenyaha e
Sadqo ma laha habeynkaa naftuu	sare u qaadaa ye
Anna wachaan sarriigto ba haddaan	saahid noqon waayo
Dhalliin sagaal kun ah haddaan	saanadda u qaybsho
Salaaddii haddaan reer kor tago	sagal ku manshooday
Sahal ma leh colkaan maalintaa	- suulka mariyaa ye!

31.

NIN IS YIRI, NIN KALE NAAGTI DHAC

Wachaa la yiri, nin baa naag wanaagsan qabay. Maalin baa nin kale naagtisi u yimid. Markaasuu arkay in ay aad iyo aad u quruch badantahay. Kolkaasuu damcay in uu ka qaado ninka naagta oo uu ka guursado. Kolkaasuu ku yiri naagtii, "Naa, ninkaagu waa nacas oo waa doqon ee aan ku guursado? Markaasay tiri naagtii, "Ninkayga nin kale oo aan ku doorsanahayo ma jiro! Ee ma wach aad ugu faanaysaa farabadnaanta aad ka farabadantihiin qoladiisa?" Suu ye, "Mayee, anaa kaa og oo ninkaagu waa fulay." Markaasay tiri, "Hadalkaasu mid aan kaa maqlahayo ma ahee, hadal kale ma haysaa?"

Wuchuu yiri, "Adiga wachaan kaa doonahayaa in aad i raacdidi, haddii uu been yahay hadalkaygu waad arki ye. Ninkaagu hadduu nin wanaagsan yahay waa muuqan doontaa ye!" Kolkaasay tiri, "Wachaad yeelshaa, aqalka dabadiisa kula shach ninkayga, hadal dadan na kula hadal, bal in uu garto iyo in kale." Markaasuu yiri, "Waa yahay, berrito baan yeelaynaa saas." Ayana u ma ay sheegin ninkeedii hadalka.

Maalintii danbe ayuu yimid, ninkeedii na waa joogaa. Wuchuu ku yiri, "Hebelow, aan ku shachno aqalka dabadiisa?" Suu ye rinkeedii, "Haye." Naagtii na aqalka bay ku jirtaa oo waa dhegaysanaysaa hadalkooda.

Marka shachdii, wachaa hor jeechay ninkii rabay naagta in uu dhaco. Wuchuu gabay ku yiri, assagoo shachda mireheedii gacanta ku hayaa.

Geenyooyinkaan, Cabdow, galabsanaayaa ye
 Sidii guluf wach weeraray, cidlaan galalafaayaa ye
 Tanaan degay.

Markaasaa ninkii naagta qabay gartay wuchuu ula jeedo hadalkiisa oo ye:

Geenyyada nin lihi qoofalshee, qolalka daaqaysa,
 Qiyaasli'i ninkii u qaadtow, qoomamma chigi ye Tanaan degay.

Markaasaa ninkii naagta rabay in uu dhaco yiri:

Qunbe malab ah oo meel qotoma, oo rag wada quudto
Miyaa nalagu qoonsaday, haddii gaajo noo qabadto Tanaan degay.

Markaasaa ninkii naagta qabay yiri:

Qunbe malab ah oo meel qotoma, oon rag wada quudan
Qooraansigiisa u daran, quud aan la cunayn e Tanaan degay, tu kale na
ii laaban.

Naagtii intaa aqalka bay ku jirtaa oo dhegaysanaysaa. Markaasaa
ninkii naagta damcay haddana gabay ku celshaday oo ye:

Nin adoogi tobant qaalil dhalay, oon qolo na kaa liidan
Miyaa nalegu qoonsaday, hadduu gabadha kaa qaado Tanaan degay.

Markaasaa ninkii naagta qabay yiri:

Nin aan adoogi tobant qaalil dhalin
Qaammi na u jooga, miyaa nalagu qoonsaday haddaan rubadda kaa qaado?

Markaasaa ninkii naagta qabay inta toorrey galka kala soo bachay ku
dhuftay oo dilay. Markaas yuu u tegay ninka ciddoodii oo u sheegay
wichii dhacay oo yiri, "Ninkii dhimay. Anaa na dilay. Wachaasaan-
na ku dilay ee magtiisii iga qaadta!". Markaasaa maqtiiisii laga
qaaday.

32.

NUUR CALI QONOF

Gabaygaan Nuur Cali Qonof wuchuu tiriay 1959, wuchuu na waani-
nahayaa Soomaalidoo dhan. Wuchuu ka waaninahayaa nin walba
ninka kale in uusan khilaafin oo aynan is necbaanin oo hogag aynan
isu qodin ee walaalnimo ay ku dhaqmaan, dawladnimadooda na hay-
staan, dabab na aynan ka shidin dhechdooda.

Abaar balalshay baadkoo engegay	beelo kala guuray
Waayeello kugu soo bab yiri	bilaha jiilaalka
Bannaan lagu ma sooriyo halkaan	baawirka lahayn e
Beyd baa geeyaa firaash	loo barrachay meel e
Inta beydi loo soo wadaa	lala barseeyaa ye
Barbaarta iyo haassaawihiyo	bunay adeegaaya
Had ba shaah bigee waa martida	bogashadeedii ye
Bakhayl kula dersiyo muudal waa	barakalaawihii ye
Bar na ku ma taraaniin haddaad	biiro-dhawr tahay e
Labadu ba wichii kaa bachay	buugga geliyaan e
Ha se balchado ninkii baahi qaba	banaha dayreed e

Sooryada biriirta leh haddaad
 Biyo lagu ma daro caanahaan
 Banoyse bano ah, Soomaaliyeey
 Ragganimo bannaan kaga dhacnoo
 Baadkii inoo soo bachaan
 Belo la ma dalbado nabad haddaad
 Oo buur dheer colaad ugama bacho
 Laba se qolo hadday baarrantoo
 ee ay taladu booraan gashoo
 Odayaal bisleeyiyo haddii
 Bugto lagu ma rido chaal la rabo
 Booro la isku dhaarshiyoo sharcaa
 Markaasaa bushigu kaa bachaa
 Bigil se yeeray beelaha ciddoo
 Ka bidhaan ninkii dabab birshoo
 Wach ba se yaanan basaha colaad
 Boorimo Ibleys iyo haddad
 Bud walal ha dheerayn kol baa

buro a dhiibayso
 barach na doonayn e
 bulan addunkii ye
 waa is badinaa ye
 bi"in naqaannaa ye
 baadigoob tahay e
 beer nin falayaa ye
 beydda kala taagto
 badoy sancayn waayo
 boqorro loo saaro
 in uu bigsoodaay e
 lagu bireeyaa ye
 weydi baan ma leh e
 col u bakhoolaaya
 sii balbaliyaa ye
 bayrakh u mudin e
 biirar qodanaysid
 lagugu baariyaa ye.

33.

RAAGE IYO GABOW

Gabaygaan Raage Ugaas wuchuu tiriay assagoo gaboobay oo qu-ruchdii waayay, oo dhererkisii waayay, chooggii na waayay. Wu-chuu yiri:

Inta khayli dhuugyaha cas iyo
 Ee dhallaanka Aadnigu u bacho
 Kolki hore ba dhererkii miyaa
 Ma ka dhachay dhawaaq uubadtiiyo
 Dhabbe reero qaadeen miyaa
 Ulshaan dhaabin mooyee hubkii
 Ragaan dhalay ragguu dhalay miyaa
 Kuwii aniga ii dhachay miyaa
 Dhuuniga i siiyaay! — miyan
 Wachaan dhawrsan jiray ceeb miyaa

dheeg wiyl a hqaadtag
 sidatan la ii dhawray
 dhabarki soo gaabtay
 dheelmitaan gibin ah?
 laygu wada dhaafay?
 ma iska wada dhiibay?
 dharabo ii diiday?
 dhimashaday dooni
 sida dhallaan ooyay?
 igu dharaarowday?

* * *

In uu wallaal maacanyahay, ninkii madi ahaa baa og,
 Magli in uu af leeyahay, ninkuu madach gooyaa og,
 Geel in uu muuno leeyahay, ninkii maali jiray baa og!

* * *

Naago raar nin u seechdiyo reerkoodii dhalay baa og,
 Senge ruuggu caddaaday, nin rogaal ku galaa og.

SAACHIIBNIMO

Wacha la yiri, nin baa maal badan lahaa oo hodan ahaa. Wiil buu lahaa. Wiilkii lacag badan buu qaadan jiray oo saachiibaadii la aadi jiray.

Marka way jeclaayeen aad iyo aad, oo markay arkaan agtiisa bay ku soo ururijireen. Maalintii danbe ayaa aabbihi u yeeray inta arkay suu lacagta u bichinaayo, wuchuu ku yiri, "Maandhow, lacagta aad sayrasyo sida u dhaan." Wiilkii wuchuu yiri, "Haah." Wuchuu yiri odaygii, "Maalkaygay jecelyihiin ee si kale kuu ma jecla!" Wiilkii wuchuu yiri, "See ku ogaadaa, aabbe?" Wuchuu yiri, "Anaa ku tu-sahaya, ee ina kici! Kan kuugu daacadsan oo aad u malaynayso in khasaartadaada iyo faa"ido uu kula qaybsanahayo, inta u tagtid wa-chaad tiraahdaa "Saachiibow, balaayo baa igu dhacday oo chalay baa nin igu dhinty. Haddii la i qabto na waa la i dilahayaa, ama waa la i chabbisahayaa ee kaalay i caawin!". Maradayda, kaalay, dhiiga iga-la dhaq, waa ninka dhiiggiisii ye!". Marada na dhiig uu odaygu-ku daadshay baa ku yiil oo wan dhiiggi yah. Wiilka saachiibki wuchuu yiri, "Saachiibow, anigu kula ma geli karo ee raalli iga ahaw!" Wiilkii inta tegay buu aabbihi u sheegay wuchuu ku falay saachiibki.

kii askar buu u sheegay willkii. Askartii baa timid oo ku tiri willkii, "Ninkii aad dilshay aweyey?" Odaygii baa askartii u sheegay oo ku yiri, "Nin ma uu dilin e, cheel bay ahayd aan rabay wiilkayga in aan u sheego markuu wach iga maqli waayay. Odaygii wuchuu ku yiri wiilkisii, "Mandhe, ma aad aragtagtay in aan saachiib jirin, hadduu jiro na, waa mid dantiisa kugu wadta, saachiib wachaa la yiraahdaa midkii wach walba kula qaba, aan kaaga tegin wachaad qabtid, kaas na waan la helayn!".

QAMAAN BULCHAAN

Qamaan Bulchan oo chaal adduun ka faallaynhaya oo nin na tiisa uusan meel ku marayn ee hadduu tu helo tii kale maqantahay oo ye:

Haddaad adigu ina taajir tahay
Toodowga choolaha nin baa
Wallee ina ragow talo adduun

tuhunto uurkaaga
tulud ku sii dheer e
taada ma aha!

Tammaad aad ah adigoo tagoog
Tunka yaa ku soo qaban haddaad
Nin uun baa tusmada kaa raroo
Wallee ina ragow talo adduun

faro ku taagaystay
tarad ku chaajoodto
lagugu taagaa ye
taada ma aha!

Ninkii taaninimo loo qiroo Oon lagu tawichin oon legdinu Nin uun baa tab kula soo bachoo Wallee ina ragow talo adduun	sida tilmiiggaasa timaha booraynin laga tich qaadaa ye taada ma aha!
Tolmoone hadal waa in uu Tuskii chun iyo wiil yar waa Taabkaa la soo furi hadduu Wallee ina ragow talo addun	tol u dhecheeyaa ye laysla tiirshaa ye kibir ku taabtaa ye taada ma aha!
Tafachaydka chaajada haddaad Mid uun baa tallahiyo dhaar Wallee ina ragow talo adduun	taqalsho waayeeelka taw la soo oran e taada ma aha!
Kobtay tobant nin joogta ba haddaad Kan danbaad signiin tahay in ay Wallee ina ragow talo adduun	turuqto kii aad ah kugu tantoomaan e taada ma aha!

36.

FAARACH AFCAD IYO FARDO

Faarach Afcad wallalihi oy isku habar yihii ayuu aaday oo deggar Nugaal. Fardo badan bay lahaayeen oo qurqurcho badan. Markaa-saa fardo badan inta loo keenay la yiri, "Ka dooro midkaad doontid!" Wuchuu yiri:

Bullaale afadayggaan ku nacay	aar ha soo rido e
Niman urursan buu kuu gelshaa	yuusan ii imanin
Aroor maqan kuu ma sugo qaajaha	naftay kala aguugaan e
Ol'olaha nin jecel baan ahee	yuusan ii imanin
Addingaab arooryada horuu	ugugufleeyaa ye
Abaar ka ma bechee	yuusan ii imanin
Ashkir oradki waa maalintuu	oofo weynyahay e
Ol'olaha nin jecel baan ahee	yuusan ii imanin
Ma irdhaysna oo caynab waa	faras Ogaadeen e
Oday baa ubbada loo suraa	yuusan ii imanin
Chamar oraddanbayskiis	nin ugaarsadaa jecel e
Ulsha iyo dhawaakuu sugaa	yuusan ii imanin
Afarmidable ooftiyo fankiyo	arachdu weynaatay
Oog-dhacay-la-moodyow!	baraar ubach ah yaan dooni!

ANAA HOOYADAA YAH

Waachaa la yiri, nin baa naag qabay, wiil bay u dhalshay. Maalin bay ninkeedii iyo ayadu dirireen. Markaasuu furay. Markaassay tiri, "Haddii aan is furnay, wiilka ii daa, aan haystee, oo aan inoo koriyee!" Markaasaa ninkii diiday. Marka habartu waa jaclayd wiilkeda aad iyo aad. Way ka tegi kari weyday. Ninka na ma ay jeclayn agtiisa in ay joogto. Wachay umalaysay, hadday ka tagto wiilkeeda in uu rafaad iyo siilic arkahayo, ama uu illobidoono. Marka way gabayday oo tiri:

Haddaad Hirirwaal joogto, asaad Hawd halo ku hayso

Maandhow, anuun baa hooyadaa yah!

GABADHII RABTAY IN AY KALA OGAADTO WALAALEHEED

Wachaa la yiri, gabar baa damacday in ay kala ogaadto walaaleheed iyo ina deerradeed. Markaasay ku tiri, "Ina kiciya, cayaarta ii raacal!" wachay ku tiri inaadeerkeed, ina aabbeheed, inahooyadeed, iyo ina abtigeed. Meel dheche markii la marayo, ayey tiri, "A - a - a - a, waa la i qaniinay! A - a - a - a, waa la i qaniinay!", oo dhulka isku tuurtay.

Markaasaa wiilalshii isku jeesteen, cayaartii na waa u dhowdahay, wachay yiraahdeen, "War, see yeelnaa? Gabadha na ka ma tegi karno, cayaartii na waa dhowdahay".

Ina addogeed, aan ku habar ahayni, wuchuu yiri, "Aan kaga tagno meelsha, intaan meel u dhow geyno, aan u soo noqonno had dhow!" Ina adeerkeed wuchuu yiri, "Wachaasi hadal ma ahee, gabadha aan qaadno.

Inahooyadeed na wuchuu yiri, "Mar na yeynaan babadha ka tegin, sina". Ina abtigeed na wuchuu yiri, "Intaan qaadno, oo meel u dhow cayaarta geynoo aan u soo noqnoqonno".

Gabadha na la ma qaniinin e wachay rabtay in ay kala ogaadto, oo waa dhegaysanaysaa intaas hadalkodda.

Markii danbe ayey inta iska kacday tiri, "Ina adeer, iga ma tage! Inahooyow, i ma huraan! Ina odow, oog-la-shiday! Ina abtow soo-noqnoqoy!".

I L I G

Meelsha la yiraahdo Ilig ayaa wachaa isugu yimid saddech qaran, Iingiriis iyo Talyaani iyo Amchaaro iyo Sayid Machamed, markay ahayd 1905. Ingiriiska iyo Talyaanigu ba wachay soo dirsadeen nin wakiil ka ah oo magaciisa la yiraahdo Pestalozzo. Qolo walba wichii ka maqan ayey sheeganaysay, fadhiгу na wuchuu ahaa mid nabad lagu doonayay. Pestalozza wuchuu yiqaan af-Carabi, Ingiriisi iyo Talyaani. Ingiriisku wuchu ka sheegtay Sayidka saddech wachyaalood:

- 1) Waa in Sayidku daaya Warsangeliga chudduudka
Ingiriiska ku jira.
- 2) Waa in uu dadka dabadtada ah na uu joojiyaa, geelii
la dhacay na keenaa.
- 3) Waa in uu Sayidku joojiyaa yeerista uu Ogaadeen u yeeranahayo.

Sayidku na wuchuu sheegtay doonnidii dabka iyo qalabka u keeni jirtay in loo sii daayo, Ciise na la sii daayo, naakhuudihii doonta. Sayidkii gabay masaho ah ayuu tiriyay maalinta, assagoo ka jawaabahaya whichii la warsaday, wuchuu yiri:

Ogaadeen ha ii dirin, dacwad baan ka leeyahay
War, duul haad Amchaaraha adiga kaa ma dayayee
Deyntaan ku leeyahay, dun ha iiga qaadin e
Wuchuu aniga iga dilo diyo hayga siinin e
Anba waa ka daba geli dakankiyo qaadkee
Dirham haddii aan kaga tago, anaa been-dabaad ah e
Wachaan kaa dalbahyaa, duunkaagu wuchuu qabo
Ma waa diidi nimankaad dabatay e i soo dhacay
Wachay iga dudduubeen, may kor u dabaalshaan?
May dowga Caadood galbeed uga dareershaan?
Dalkaad adigu joogtiyo, Burco machay ka dooneen?
Dar Alliyo helshiis, ma dawaad lahaydeen?
Mase waa dayoobeen, doqon baa habowdee?
Dabadeed na maalkii sow dacalka ku ma shuban?
Sow daabacaagiyo daftarkaaga ku ma dhigan?
Sow duhur dharaareed dibnahaaga ka ma qiran
Sow sida damerka raran dulsha kaa ma fuulshana?
Haddaad daacad ii tahay, dacwiyyay e machaad oran?
Dafir miyuu wach kuu tari? Daliil kuu bayiniye!
Ogaadeen ha ii dirin, dacwad baan ka leeyahay e.

Doonnidii ma arag, dacwad baan ka leeyahay
Dalkalkiyo shiraaciyo badda yaa ka dawli yah?
Talyanku waa dadkaagiyo, daayiciinka aad wadato
Haddii aadan duqlaalayn, Dannood soo ma aadeen
Diraac Doolq iyo Ciid duullan ku ma yimaaddeen
Deegaanyo ciidam ah dulsha iga ma keeneen
Durqun na ma dhech joogin e, adaa hiil ka daalibay
Adigaa duraamiyo docogeysi ula tegay

Adaa yiri, Daraawiish dagaalkeeda ii raac
Asna diradirayntii, iga deyso, ku ma oran
Intaad deli dhacayseen, sow kala ma daalayn?
Sow daraaddi ku ma iman Hoboyo wichiin ka soo degay?
Sow dab iyo chooliyo dabad kuu ma caawinin?
War shalay damiinyohow nin igu dilay daraaddaa
Berri haddaynu dirirno na, dulsha iga wareentayn?
Adigaw damiin ah e, sidee kaaga daayaa?
Durufleyda gaalaad, adaa daaqsanaayee
Ma waan kala duwaayaa adiyo duunkaa?
Doonnidii ma arag, dacwad baan ka leeyahay.

Dabadtada aad sheegto na, dacwad baan ka leeyahay
War adaa dulleeyoo, duunyadii ka qaadee
Adaa deeblohoodii dabaqada ku jiidtee
Diinka iyo dugaaggiyo adaa duufka siiyay e
Intas oo darchumo ah adigaa u diiqay e
Haddii ay dugaagaan oo wach kaa durqaamaan
Ooo wachaan duch gelin duleeddada ka chaadaan
Adigu na dan hayga gelin, anna haygu digo gelin
Dayib haddaadan oranayn, dabuubtaan ku leeyahay
Oy dochorrayaalshii been kugu dakhaakhuli
Bal inaan dugsi u ahay, amaan idin ku soo diray
Haddii aadan danbaabayn, daahir marag ah soo taag
Dabadtada aad sheegto na, dacwad baan ka leeyahay.

Warsangeli doc uga bayr, dacwad baan ka leeyahay
War Daarood Ismaaciil dir miyaad wadaagtaan?
Durriyadii adoogay, miyaad iigu duur chulin?
In ay se kuu dudahayaan, sow ma ba dareensanid?
Sow dukaammadoodii daarahaaga ku ma guran?
Sow doonyohoodii dukhaan naar ah ku ma shidin?
Dumarkii dalaaqee, chilihii ma dirayaan?
Sow dooraweynow, ma deldelin raggooodii?
War hadday i diidaan, isku diirad ma ihin e,
Haddii ay i doortaan, see doc uga bayraa?
Warsangeli doc uga bayr, dacwad baan ka leeyahay.

Geelii soo dareersha na, dacwad baan ka leeyahay
Aniga ba dubaaqiyo dacataa i gaaray e
Dubbihi Gallaadiyo dudmaa ii horraysay e
Dibi-rootigaagaa lowgu igu diirmay e
Qayradii dareernayd adaa damag ka siiyay e
Raggii duubcadda ahaa, adaa deli ka chooray e
Dabar Ciise lagu Chiray anaa laygu dooni ye,
Damiin baan wach garanin e digniin ii ma laabnee
Degdeg haddaan loo soo furin, dunidaa fasaadin e
War deeq iga ma juusee, wach ma kala nullaalnaa?
Oo wichiin inoo dan ah dur ba maysu yeelnaa
Mise ways daboolnaa? Nin dulmiyan Allaa og e
War ha dagannin maantee kala dooro maantaas!

FAARACH CILMI.

JECLAAN

Jacaylkiisa guur maalintaan
 Dhulka wachaan jifeeyo ba haddaan
 Baabuur jowlaynhyayaan
 Jilib iyo Jamamamaan ku maray
 Jirfadii Kismaanyaan u imid
 Jidkii Reer Subeer baan ku bachay
 Afmadow jalkeedii kolgaan
 Tolkii aan jeclaan jiray markaan
 Jaarkiyo qaraabudu kolkay
 Jarka shilis suldaankii kolkuu
 Kaanbayrka jiiqlayn kolkuu
 Juq haddaan u soo iri anoo
 Anigoon jawaab celin kolkaan
 Jaaheeda goortaan arkood
 Jagjag u qosolkeedii qalbigu
 Janan kacay la moodyey kolgay
 Jaanqaadka laafyaha markay
 Had ba waw jidboodaan markaan
 Jirka wada iftiimahayee

Qalbigaygu meelshuu jeclaa
 Jaariban Khadiijaan la galay
 Qof juguug ah la ma guursadee
 Ka jargoosta Waamo ba haddaan
 Tol i jecel haddaanan u iman
 Joodari chariiriyo barkimo
 Jiif ku ma caweeyeen sariir
 Jaan igu ma siiseen galaas
 Jisaar la ma ahaadee runtaa
 Haddii aan Jaliilkay baryoos
 Jannaan ugu abaal gudi lahaa

jare ku foolleeyay
 jeedda kor u qaaday
 jeeb ka soo koray e
 jiiris iyo choog e
 joogsigii hore
 jaallahaan rabay e
 gelimmo joogioogay
 jeeniga u dhiibay
 jamasho ii soortay
 jamallo ii loogay
 jiifka igu siiyay
 jalobutaynaaya
 jamac u sli eegay
 johorad moodaysis
 way jumuumacay e
 joog u soconayso
 jabanta sayrasyo
 jiiran daawado e
 jamac u nuuraaya

yuu la jiifsaday e
 jagadi fiicnayd e
 jowhar baan helay e
 jookh ka guursaday e
 jag u ma seechdeen e
 ku ma jaljiiseen e
 jimicsigeedii ye
 juuc anoo qaba e
 layska jeechaa ye
 iga jawaabaayo
 jamaca Reer Nuur ah!

“WACH HUBSO” HAL DHAN BAAN DHAAFSADAY

Wachaa la yiri, oday baa labo gabdhood oo qurcho badan lahaa maa-lintii danbe ayuu u yeeray labadiisii gabdhood oo ku yiri, “Maandhayaalow, wachaan idiin guurinahayaa labo nin, waa in aad taladayda yeelshaan aan idiin duceeyee”. Markaasay yiraahdeen, “Haye, aabe”. Gabadhii weynayd ayaa loo guuriyay wiil quruch badan oo dheer, tii yarayd na wiil yar oo madow oo fool chun.

Gabar walba markay aragtay ninkii la siiyay yey iska ammustay. Marka tii yarayd aad iyo aad bay uga chumaadtag ninkaan foolsha chun oo la siiyay oo wachay doonaysay sida walaalsheed oo kale nin quruch badan in ay helsho. Tii weynayd waa ku qosolshay walaalsheed markay aragtay ninkeedu in uu ka quruch badanyahay ninka walaalsheed.

Maalintii danbe ayaa wachaa la aaday duullaan, odaygii labada gabdhood dhalay na waa ku jiraa iyo labadii nin oo labada gabdhood kala qabay.

Marka colkoodii baa col kale u yimid, maalintii oo dhan baa la is dilahayay, odaygii baa dhaawac gaaray, kii quruchda badnaa baa na la jooga. Haddii cabbaar la dirirahayay baa odayga qoladiisii laga adkaady, odaygii na waa dhaawacanyahay oo geed hoosti buu galay. Marka ninkii quruchda badnaa waa cararay, odaygii na waa ka cararay assagoo taahahaya.

Ciddii buu inta yimid ku yiri, "Odaygii waa dhintay, qoladannadiina waa la jebshay.

Naagtiisii buu ku yiri, "Ina kici, aan tagnee meelsaan fadhi inoo ma yaal e. Naagtiisii wachay ku tiri, "Tegi aan mahayo jeer aan aabbahay ka quusto."

Markaasuu ku yiri, "Waa la ina dilahayaa, haddaan meelsha sii jognog!" Markaasay tiri, "Ha la ina dilo, aabbahay miyaan ka wanaagsanahay?" Maalintii danbe ayaa wachaa yimid, gabadha yartaa ninkeedii iyo odaygii oo dhaawac ah oo uu sido gabadha yar ninkeedii. Markaasaa gabadhi yarayd inta farachday ku boodday ninkeedii oo aabbehhed ku boyday, tii weynayd na sidoo kale bay yeelshay. Ninkii fulayga ahaa oo quruchda badnaa, markuu arkay ninkii foolsha chumaa libintuu helay buu iska tegay oo yiri, "Meelsha fadhi iima yaal!" Gabadhi yarayd wachay tiri, "Walaaley, illayn, rag quruch ma leh, foolchumo na ma leh. Waa kan ninkii foolsha chumaa oo aan diidahayay, aabbeheen bichiyay oo fakiyay.

Markaasuu ninkii foolsha chumaa inta maqlay hadalkeedii ku yiri, "Wachaa la yiri, barasho horteed ha i nicin!"

Ulajeeddadu wacha weeye, qofow, qof na ha nicin, intaad ka baradto!

QAYBTII LIBAAC

Wachaa la yiri, libaach baa hal dilay, markaasuu wuchuu issugu yeeray intii bahal ahayd. Wuchuu yiri, "Halsha ino qaybiya!"

Markaasuu shabeelkii yiri, "Anaa qaybinahaya." Markaasay dawacadii tiri, "Anaa qaybinahaya." Kaddib, waraabaa yiri, "Anaa qaybinahaya." Markaasay dawacadii tiri, "Anaa qaybinahaya." Kaddib, waraabaa yiri, "Anaa qaybinahaya Markaasaa weer soo booday oo ye, "Anaa qaybinhyee ha la ii daayo". Kaddib gorgorkii baa yiri, "Anaa qaybinahayee ha la ii daayoo " — ku wad, ku wad

Kaddib, chaalkii wuchuu ku go”ay waraabe in uu qaybiyo, machaa yeelay inta hilibleyda ah ayuu ugu weynyahay libaacha kaddib. Markaasuu yiri, “Halsha ma bar mise bar? Bar libaach baa leh, barka kale inta bahaloo kalaa leh.” Markaasaa libaachii inta booday dharbaacho dhuryaagii ku dhuftay oo ye, “Saasi qayb ma ah e, ee qayb kale u noqda!” Markaasaa bahal walba cabsaday. Dawacadii aaya tiri, “Anaa halsha qaybinahaya ee i dhegaysta! Halsha ma bar mise bar, Bar libaachaa leh, barka kale na ma dalool mise dalool? Dalool wachaa leh libaach; daloolka haray ma waach mise waacch? Waach wachaa leh libaach; waachda hartay ma fallar mise fallar? Fallar wachaa leh libaach; fallarka soo haray ma rimic mise rimic? Rimic libaachaa leh; rimica kale oo soo haray na annakaa leh!” Markaasaa libaachii yiri, “Maandhay dawaco, yaa ku baray qaybiska?” “Gacaliye, wachaa i baray dharbaachadii dhaban dhurwaa ku dhacday”. Wachaa laga wadaa, chaq wachaa leh ninkii choog leh.

43.

NUUR CALI QONOF IYO CALI DHUUCH

Nuur Cali Qonof wuchuu ahaa nin adduunka wach badan ka soo arkay. Wach badan buu dhib iyo qachar maray, waqtigu na meelo badan buu ku qabtay. Gabayo badan buu tiriay oo golayaal badan ka sheegay. Gabaygaan uu halkaan ka tirinahayo waa gabay ku saabsan nafsadiisa.

In badan Ogaadeen iyo Isaaq iyo Warsangeli iyo Dhulbahante ayuu choolo iyo lacag iyo barwaqooyin badan u keenay. Meelshii uu aschaan iyo aqaldhismo uu ka filanaayay aaya wach ba wuchuu taray wach looga soo celin waayay, abaalkii uu falay na wach abaalgud ah oo loo falay ma jirin. Dhulalkaas badan oo uu soo maray, markuu ka qustay ayuu ul yar oo dhenged ah kala soo dhoofay. Ulshii na waa ku ammaan waayay, oo mid baa yiri, “Ulsha i sii, aan geela ku raacee!

Markaa ayuu wuchuu isku fiirshay abaalgudkii u filanahayay, in inta la soo dhafay ulshii yarayd na uu ku bachsan waayay! Gabay laga yaqaan Soomaaliya ayuu tiriay. Wuchuu yiri:

Abyanow, abaarahaa kan dhacay	geel ilmihi choor ye
Omoskii aan jiriyo wachaan	lacag ugaarayay
Isaag iyo Ogaadeen wachaan	wada ammaanaayay
Warsangeli astaanshay e wachaan	uga ijoonayay
Irridaha Shirshooraaha wachaan	ubacha saaraayay
Shirkaan ururshay Soomaalidaan	wada aslaachaayay
Ergo hoyatay waayeelladii	ani i soo haybshay
Ardaa dhigidda sooryada wachaan	korammo iidaayay
Cheeryaha afsaarka leh wachaan	aad u bichinaayay
Ma lahayn aschaankaad falshaa	ood lagaa marin e
Aadniga ninkay achad dhigtaan	aah Allaa baday e

Aammintinimadii bay hoddiyo
 Ardi waa iga kaas choolahaad
 Anigoo arkaaya harkii
 La ma na ololin umulkaan qabiyo
 Sidaas baan u sii eegayaa
 Inan la ii dhisaan dhawrayiyo
 Wach ba yeyan adduunyiyo i siin
 Imminka na ulshaa gaban ah yaa
 Nin na yuu aschaan falin abaal
 Oo yaan aniga eed laygu rarin

ina adeerrowdii ye
 igu ogaydeen e
 layga oofsadaye
 uurktaallada e
 awrahaan raray e
 aqal la taagaa ye
 sidigta Iiraan e
 amar ka joogay e
 layska oodee ye
 dhimay adoogiis e!

Markaas ayaa wachaa maqlay Cali Dhuuch oo ka dhalshay qolada uu ka eed sheeganaayo Nuur. Cali Dhuuch magalada Galkacyo la yiraahdo oo Nuur degganyahay ayuu yimid, shir ergo ah assagoo la socda. Marka aalaba cheerka Soomaalida wachaa ka mid ah nimanka gabaayaalsha ahi in ay isu yimaaddaan. Nuur Cali u ma imanin Cali Dhuuch. Cali Dhuuch waa gartay in uu Nuur Cali u caraysanyahay oo meelsha wach ku jiraan Nuur na waa ba iska gaabsaday. Cali Dhuuch waa gabayy, wuchuu yiri:

Nuur Cali! Irdhaday tuseen
 Achdi niman uu u galay baa ku furay
 Wuchuu ararta ula meerayaa
 Abaalkiis ma marin wiilshuu
 Anna i mood ikhwaankii dulmiyay
 Wach na yeyan Ayro iyo siin
 Uulshiisii u ku lafyoonahay

noogu iman waa ye
 aamminkii wacade
 umul rag weeyaan e
 awrahaw raray e
 inamadii baas e
 sidigta Iiraan e
 ku ashtakeeyeen e!

Nuur Cali wuu uga war celiyay oo yiri:

Calow, ku ma illoobin e wachaan
 Sidii aar la dhaawacay wachaan
 Arladii aad joogteen wachaan
 Waa inaan abaal la is tariyo
 Inkir se la ma rabee chaajadaad
 Rag waa ilaalee haddaan
 Alla igu og waayeel na waa

aammuska u dooray
 umul la toodoobay
 uga ugaaroobay
 duni ahaanayn e
 igu awaalaysid
 qariyay eedaalka
 igu arkayaa ye!

WACHGARD NAAGOOD

Wachaa la yiri, nin Ugas Diini la yiraahdo ayaa sadcaalay, assaga iyo nin guntiisa ka mid ah iyo nin kale ayaa is racay. Ugaasku faras buu fuulshanaa, labada nin oo kale na lug bay ku socdeen. Meel dheche ayagoo marahaya, ayey arkeen naag madow oo fool chun oo ari la joogta, markaasay inta is taageen warsadeen. Markaasay isu sheegtay, kolkaasay wachay ogaadeen gabadha qoladeedu in ay col yihin. Wachay ku yiraahdeen, "Naa ha noo sheegin qoladiinna! Machaa yeelay, haddii aad na sheegtid waa nala dilahayaa!" Gabadhii wachay tiri, "Waa yahay".

Kaddib, qoladeedii bay inta u tagtay, bay ku tiri, "Niman paan arkay, nimankaas midu waa ugaas, mid na waa nin waayeel ah oo talo ku caddaadday, nin na waa nin liidta".

Markaasaa lagu yiri, "See ku ogaadday?" Markaasay tiri, "Anaa og." Markaasaa lagu yiri, "Inoo sheeg sida aad ku ogaadday". Markaasay tiri, "Wachaan ku ogaaday nin in uu ugaas yahay, faraska uu fuulshanaa, qoobabkiisii baa dhulka galay intuu choog ka qabo, Midka kale na wachaan ku ogaaday nin talo ku caddaadday in uu yahay, waranka uu haystay dabadiisa buu dhulka ku jiifaynahayay, mid na wachaan ku ogaaday nin liidta in uu yahay, ugaaska hooskiisa uu fariistay. Marka wachaan ogaaday in uu ragga u tabar daranyahay".

Markaasaa La yiri, "Allaylehe, waa runteed!" Gabadhii na ugaas ka iyo nimankii la socday wach u ma sheegin. Markaas ayaa ugaaskii iyo nimankii la socday yimaaddeen gabadha ciddeedii oo soo martyeen, ayagoo iska qarin haya cidda. Ciddu na waa ka war helshay in nin ugaas ah iyo niman la socdaa yimaaddeen. Kolkaasay marti sooreen.

Markaasay wachay ku talshadeen in ay dilaan ugaaska iyo nimanka la socda, talshigaas na gabadhu waa maqlaysay. Markaasay tiri, "Nimanka idiin marti yah ha dilinina, in kastoo colaadi idin dhech taal!" Markaasaa dadkeedii ka diideen hadalkeedii. Ugaaskii iyo qoladiisi na ka ma war qabaan in loo talshaday, oo inta casheeyeen bay soo jeedaan.

Markaasaa gabadhii inta is taagtay, hadal baaq ah ugu baaqday ugaaskii iyo nimankii la socday.

Meelsha ay gabadhii ciddoodu deggantahay wachaa la yiraahdaa Manja-arile.

Hadalkii baageeda ahaa oo ay ugu baaqday ugaaska iyo nimankii la socday wuchuu ahaa, "Walle, Manja-arilow, rag ku yimid, rag se kaa ma talin". Markaasaa ugaaskii maqlay hadalkeedii, markaasuu inta kacay yiri, "War, ina kiciya meelsha fadhi inoo ma yaal e, yaan la ina dilin e!" Markaasay carareen oo fakadeen. Gabadha ciddeedii na ma oga in ugaaskii iyo nimankii la socday carareen oo markaas wachay ku maqanyihin qalab in ay soo qaadtaan oo ay ku dilaan.

Markay yimaaddeed bay arkeen in ugaaskii iyo nimankii maqan yihiin. Wachay ogaadeen in inantu u baaqday oo fakisay.

Ugaaskii sidii buu ku fakaday, kaddib markii la nabday oo nabadu ka dhech dhacay labadii qolo, ayaa ugaaskii gabadhii ciddeedii u yimid oo ku yiri, Gabadhii in la i siiyo baan doonahayaa.". Markaasay siiyeen. Ugaaskii waa soo wadtay, wuchuu ku yiri, "Naagyahay, waad i fakisay, wach kale oon abaal kaaga dhigo ma aqaan oo aan guur ahayn." Markaasay ku tiri, "Oo ma wach aan guur ahayn oo loogu abaal gudo naago miyaa jira?

Ugaaskii hadalkeedii buu haddana la dhacay aad iyo aad, walaalki buu inta utegay ku yiri, "Walaalow, naagtaan ma aragtaa? Waa nag-

ti i fakisay ee wachaan kaa doonahayaa, hddii aan dhinto in aad iga qawl qaaddaa in aad guursan doonto.” Kabbid ugaaskii waa dhintay, markaas kaddib aaya walaalkii dumaalay. Carruur badan bay u dhalshay oo tarantay.

45.

MAAHMAAH

Laabi laba u la.
Dad waa chandaaq duunyo na waa chaabdaaq.
Tagto daayee timaado hay.
Dagaal waa ka dare rag is bartaa se waa door.
Horseed hagar ku ma maqna.
Far keli yihi fool ma dhaqdo.
Fuullaan waa faro ku hayn.
Nin ani yiri dad iska sooc.
Lafo maroodi ayagaa laysku jebshaa.
Nin maqan geed qari.
Farihi dufan yaa wach duuga.
Oodi qaadis iyo jiidis waa isla guri geyn.
Ilko wadajir bay wach ku gooyaan.
Haddaad aragtid nin caloolshu ka soo jeeddo, ha siin jid.
intii kii kale aad ka aragtid.
Ulsha chashaka ku dhufo wichihi ku jiraa ha soo becheen!
Been fakatay runi ma gaarto.
Saddech waa wad ka koris: dabaal-aqoon iyo gabbashada
 iyo oorod-dheeri.
Nin seefi qaadday waa ka fiicanyahay nin sooru qaadday.
Tachdo wadad ah iyo talshadaa keligi iyo talfo naagood
ba wachaa u danbeeyaa, “is ka tag!”.
Abtigaa waa kuu ooyaa ee kuu ma aar gudo.
Ilmo sabeel la ma qaado.
Nin talo ma yaqaan e gun baa talo taqaan.
Inta buufimo taal biri ma qaboobin.
Biyo fadhiya biyo socda baa kiciya.
Weylsha biree dibigu ha wa quus qaadtee.
Maalintii col la joogo, fulay “inoo tali” la ma yiraahdo,
maalintii Col la joogo, geesi “inoo tali” la ma yiraahdo,
ee nin caqli leh baa la yiraahdaa “inoo tli”.
Nin kaad hadal badan dhachal adoogaa na waa ku dhaafsiyaa.
Hawo iyo hoos danbe labada ba la ma gaaro.
Ilmuuhu habartood bay ku ooyaan, adoogood na waa il dayaan.
Dad ninkii u taliya iyo tuug baa og.
Nabar la filaayay, nachdim ma leh.
Warsi iyo wach la cuno baa lagu noolyahay.
Laba biyo dhechdood iska harraatiday iyagaa iska kaa og.
Dhulka ninkii diida intee lagu duugahayaa?

Carrab loaad caws loo ma tilmaamo.
 Nin kuu digay ku ma dilin.
 Fallaar la ganay nin walbow filo!
 Wach la dhalay iyo dhul baa loo marti yahay.
 Meelshii lagu qoyo waa lagu qalalsadaa.
 Aabbahay baa geel lahan jiray, anaa dameer leh baa ka roon.
 Laba deeq ku helshiin weyday dood ku ma helshiiso.
 Meel aar ka koco atoor waa fariistaa.
 Nin iyo chilki is tus issaga na tag.
 God walaal ha qodin, haddad qoddid na ha dheerayn, ku
 dhici doontidaa ma ogid e!
 Miro faraq ku jira miro geed saaran loo ma daadsho.
 Nin daad qaaday chunbo cuskay.
 Wach baan aqaannaa wachaa bi"isay "Kaa aqrisan mahayo".
 Nin sabray sadki ma waayo.
 Wachaa la yiri: Talo-chumo wachaa lagu bartaa, talo-wanaagsan.

46.

SAYID MACHAMMED IYO DAGAAL

Daraawiichtoo meel deggan oo aan wach ka war qabin, ayaa wachaa la
 diray niman dab-leh oo ciidan ah. Waachaa na u soo diray Yuusuf
 Boqor iyo Suldaanka Warsangeli iyo ciidan Ingriisku keenay. Rag-
 gaana tiraddisu wachay ahayd 3000 oo qalab ka siman. Wachay na
 rabeen inta Daraawiishtu fadhido, inay weeraraan oo la jabsho. Mar-
 kuu waagu qac yiri, ayay weerar ku dhufteen. Marka Sayidku gabay
 ayuu ka tiriay oo yiri:

Nimanyhow! dabuub gabay beryaha	uma dadaaleyn e
Wach i daaray mooyee chalaa	laygu soo degay e
Aan dabeebto gabaygaygu waa	dab iyo baaruud e
Onkad diririglbyn baan ihiyo	dirirka cawleede
Daad soo rogmaday baan ihiyo	doochadii yimid e
Aan durduro dabaal baan ku mari	doolo ii chiran e
Dayach iyo shamsaan ahay haddaan	la i dafirahayne
Cud-cur dam-ah, habeyn dumay dhulkaan	dacal ka nuurayne
Ma dayoobaan tallaabada wichii	dawga marayaaye
Dugsi haddaan la gelin dhachanta waa	lagu daddoobaaye
Dabaylihiyo fooraha la tegi	daar wachaan geline
Dayradhaafyadaan shidanhayaa	dogobyo waaweyne
Dubaach ma aha chaajjada middaan	diirka ka caddayne
Diirsimaad kalkii aan ahayn	waa sidii danafe
Wacha dunida qaardeed ka dhici	dood aan ka iraahdo
Daa'imoo! Allanhayow! adaan	durina moogeyne
Daandaansi Ina-aadanaa	loogu dowgalaye
Deyn nimaan ka qabin yaa nafluhu	dacatinayaaye
Haddi nalagu soo diray khalqiga	Dir iyo Daaroodba
Warsangeli haddii uu dunjigii iyo	diricyo soo qaadtay
Dashiishliyo Majeerteen ha'ldii	nalagu soo duulshay

Wach lasoo dandaanshaba haddii
 Dildillaaca waaberi haddii
 Diga weesar qoobkii haddii
 Annagoon digniin qabin haddii
 Dooyada uluufta-ah hadday
 Gaylada dallunka-ah haddii
 Degdeg inaan u soo roorno waa
 Ma dul keennay niman duub-eadood
 Dikri hadduu ku soo galay charbada
 Dayaydii horeetaba baqay
 Deegaanyo ciidamah miyaan
 Sidii aar daloonbiyi markaan
 Duulladii shareernayd markow
 Daanyeerku meel uusan karin
 Danbi ma laha caadaawaha ninkii
 Darajuu Ilaahay kaheli
 Dubku iima nacho nimay kufriga
 Faranjiga dariiska leh kuwii
 Ayagu ba dariiqii Alliyo
 Wachay noo duleedshaanna waa
 Dulmigaan bannaanayn kuwii
 Haddaan daayo waa anigoo
 Danabkii rassaasseed miyaan
 Nimanyohow af-laba-daan-leh baan
 Ma duqaynay Rerr-bari wucuu
 Anigu na dilkoodaan ku helay
 Daa"irada Eebbiyo markii
 Ma dabbaal degiyo muuffaha
 nala dul gawriirshay
 nalagu sii daayey
 diririgti yeedhay
 nala dabaalsiiyey
 Doollo kor u dhaftay
 nala dareensiyyey
 dawlad alabkeede
 wada Daraawiish-ah
 aniga duulkaygu
 dabada taageene
 daaftha kala raacay
 ugu dinnahyeeyey
 dibawgu jiiraayey
 dani ma jiirsiso
 deli ka chooraaye
 labada daaroode
 deris waadaagaane
 diiradda u qaaday
 diinta caassiye e
 doora-weynaha e
 doofil ugu hiilshay
 daawadii furaye
 diillin kaga yeelay
 muranna deynayne
 doonayuu halaye
 libin daboolnayde
 deeqad nala siiyay
 duhur la gaarsiiyay

47.

SHIIKH CABDUL-QAADIR IYO CABAR

Wachaa la yiri naag baa rraysey rati arooratii, gabadheedu na waa la raraysey. Markay rareen ratigii, buu dheeelliyyey. Kolkaasaa habartii ka cabbsadtay in uu aqal ku ka dhaco. Markaasay tiri: Shiikh-cabdulqaadiroow! Aqal ka ii celi oon ratigu uusan iga dhelliyyin? Markaasaa gabadhii inta yaabtay tiri: Hooyooy! Machaad Cabdul-Qadir ugu yeeranaysaa, waa nin dhintaye; ma wach buu tarikaraa? Markaasaa habar tii tiri: Waan ogahay in uusan joogin ama wach tarikarin, ee ratigay ga yaan ku gacsana hayaa!!

FAAN (1)

Wachaa la yiri gabar ayaa gabar ari la joogta u timid.
 Markaas ayay uu faantay oo tiri" Aniga, aabbahay aabbahaa waa

ka fiican yahay" Sey te tii kale" Oo sidee aabbahaa, aabbahay uga fiican yahay?;

Markaas ayay tiri" Wuchuu uga fiicanyahay aabbahay, aabbahaa; Aabbahay dhul tarraray na waa kabi karaa!

Markaassay tii kale tiri: "Jirtoo hadduu aabbahaa dhul tarraray kabi karo, abbahay ma joogo, meel dhulku ka tarraro!".

FAAN (2)

Wachaa la yiri nin baa nin ku yiri: Wallahay in aan cirka kugu soo dumin! Markaas baa ninkii kale yiri: Haaddaad cirka soo dumisid, meelshii aad ka gelshid, baan anna ka geli doonaa.

GABAY

Ra'yi-chumo wachaa loogu tegay runi hadday joogto
waa nimaan ku rabin kaana raba, inaad u roonaadto.

48.

CABDILLE-GUURE IYO SAMANTAR (DAAN-DHOOBO)

Wachaa la yiri nin la yiraahdo Cabdille-Guure oo caqli badnaa yaa wuchaa suaalay hadallo uu ku tijaabinahayo caqligiisa, nin ka la yiraahdo Samantar (Daandhoobo) wuchuu weydiyey lich wachyaalood Wuchuu ku yiri:

- 1 — Durdur waa?
- 2 — Deris waa?
- 3 — Dafar waa?
- 4 — Dad na waa?
- 5 — Dugsi waa?
- 6 — Dal na waa?

Markaas yaa Cabdille-Guure ka jawaabay oo ye:

- 1 — Durdur waa Nugaal doogadtay iyo dawda Ceel-Bulacle.
- 2 — Deris na waa mid kii dugsan oon duujjo kaaga iman.
- 3 — Daffar waa darmaan oo diilin lagu roorshay.
- 4 — Dad na waa mid kii Eebbahay darajo kaa siiyo.
- 5 — Dugsi waa ilma-adeeradaa daraf ta kaa jiifa.
- 6 — Dal na waa mid kii roob ku da'o oo nabad na loo daaqa.

Markaas yuu ku yiri Samantar (Daandhoobo) Cabdille-Guure waad shæegtay magan-Alla.

ORGI

Cigaal Barre nin la yiraahdo baa wuchuu lahaa orgi caadto ahaa, marka Cigaal orgigii buu koriyay. Dhawr bilood haddii laga joogo ayuu cayilay, aad iyo aad buu u jeclaaday Cigaal orgiga. Orgigu na markuu arko waa ku soo ordi jiray, machaa yeelay waa u roonaa. Maalintii danbe ayuu wuchuu maqlay orgigii oo qaylina-haya, qaaq...qaaq! Markaasuu dhugtay, markaasuu wuchuu arkay naagtiisii oo sii wadda in ay qalsho. Markaasuu inta ku booday ka soo reebay oo ye:

Orgiyohow abeesihi haddaan	erayo kuu sheego
Caqlilaawe ma ihid e haddaan	waano ku iraahdo
Abdo ma laha naag ina gumeed	nimay ag joogtaa ye
Waagii iftiimo ba dab	bay ololinaysaa ye
Eraygeeda keli yaa ka daran	umalka naareed e
Arigii dhamaa wachaa ka haray	adiyo dhawr neef e
Agteeda uga durug yey mindida	ku ogolaysiin e.

ISMAACIIL QOORLEECHSHE

Gabaygaan wachaa tiriay nin la yiraahdo Ismaaciil Qoorleechshe. Wuchuu na u tiriay wiil caashaqay naag uusan la doonayn, in uu kaga digo naagta oo ka reebo guurkeeda, yuusan gafin e. Wiilk aqaraabo yey ahaayeen. Marka gabay waano ah ayuu u tiriay. Wuchuu yiri:

Cabdiyow, ninkii caashaq wado	looma caal helo e
Dad ninkii ka caawinahayuu	kala collooba ye
In aad culustahaan moodayee	ku ma canaanteen e
Carrabkayga ku ma daaliyeen	cod aadan yeelayn e
Waa laga ciraab qadan jiray	caymaddaan ahay e
Haddaan talada caad looga rogin	caaqlil buu yahay e
Cindallaahi baan kuula talin	caaddil oo kale e
Cudbi iyo Caasho-Weris	calan laguu saar ye
Cagta haddii aadan dhigahayn adaan	Cadar la haasaabin
Callallahu coodkaaga bichi	ciil na haw dhimanin!

CAQLIGA

Wachay Soomaalidu tiraahdaa Ilaalh wuchuu abuuray Caqli. Markuu abuuray Caqligii ayuu haddana Dadkii iyo Duunyadii ba abuuray Markaas ayuu caqligii balli ku dhechsiidaayey. Markaasuu dadkii iyo duunyadi ba la hadlay oo u yeeray. Markay yimadeen ayuu ku yiri kulligood caqligii aan idin siin lahaa, wachaan kutturay balligaas, ee kawada cabba. Markaas ayaa dugaaggii iyo choolihii ba urta ka mareen naagihii na inta ka cabbeen ayay durbadiiba ka boodeen: raggiina inta qumaati ugu fariistay ayuu ka cabbay.

Sidaas daraaddeed Soomaalidu wachay tiraahdaa: Dugaaggu iyo chooluhu ba wachay wach walba ka maraan urta. Naaguhu na caqli waa leeyihiin laakiin naag kastoo caqli-leh talada waa ka booddhaa. Ragguna chaajo walba wuu u fiirsadaa.

AFFAR SAACHIIB

Wachaa la yiri, waa hore ayaa affar nin Saachiib ahaayeen. Nin waa dhaga la'aa, ninna waa lugo la'aa Kan Kalena waa waa kaawananaa. Maalintii danbe ayay fariisteen geed hoostiis inay ku nastan. Markaasaa ninkii indhaha la'aa ku yiri saachiibadiis US! US! Maqla maqla — “Sac baa seeri ka ciyey”. Markaasaa kii indhaha la'aa yiri “Arkaayoo giiran”.

Markaasaa kii kale oo lugaha la'aa yiri “Oo maan roornoo jebinno” Markaasaa ninkii qaawanaa yiri “Ar maa nala furtaa”.

Printed in Mogadishu

by

THE NATIONAL PRINTERS Ltd.

May 1965.

(*Somali Republic*)

“Reserved the copy right”